

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa. Laissa olisivat henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleislakiin, henkilötietolakiin, nähden erityissäännökset henkilötietojen käsittelystä vapauteen kohdistuvien rangaistusten eli vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa. Laki koskisi henkilötietojen käsittelyä rikosseuraamusvirastossa ja kriminaalihuoltolaitoksessa sekä vankeinhoitolaitoksessa.

Koska rangaistusten täytäntöönpanossa käsitellään arkaluonteisia tietoja, on erityislain säätäminen asiasta tarpeellista. Koska henkilötietolaki on yleislaki, siinä ei säädetä riittävän yksityiskohtaisesti tällaisten tietojen käsittelemisen erityistarpeista. Ehdotetussa laissa säädettäisiin rangaistusten täytäntöönpanossa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn erityiskysymyksistä.

Laissa säädettäisiin rikosseuraamusviraston pitämän rangaistusten täytäntöönpanon alaan kuuluvaan tietojärjestelmään sisältyvien henkilörekistereiden tietosisällöstä ja tietojen käsittelyn periaatteista. Näitä henkilörekistereitä olisivat tuomittujen, vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen tietoja sisältävät valta-

kunnalliset täytäntöönpanorekisteri, valvonta- ja toimintarekisteri, turvallisuustietorekisteri sekä terveydenhuoltorekisteri ja rangaistuslaitoskohtainen järjestystietorekisteri. Vankeinhoitolaitoksessa voitaisiin tietyin edellytyksin kerätä tietoja myös ulkopuolisista henkilöistä tapaajarekisteriin, tapaamiskieltorekisteriin sekä asioijarekisteriin. Kriminaalihuoltolaitoksessa kerättäisiin yhdyskuntaseuraamukseen tuomituista tietoja yhdyskuntaseuraamusrekisteriin. Lisäksi laissa säädettäisiin rekisteröidyn oikeuksista ja tietoturvallisuudesta siltä osin kuin on tarpeen täydentää yleislain säännöksiä rangaistusten täytäntöönpanon alaan liittyvillä erityisillä seikoilla.

Lakiin sisältyisi säännös terveydenhuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuudesta poikkeamisesta. Säännöksen mukaan vankia hoitava lääkäri tai hänen määräämänsä terveydenhuollon ammattihenkilö voisi eräin edellytyksin antaa rangaistuslaitoksen johtajalle tiedon vangin vakavasta tarttuvasta taudista, jos vankia hoitaneen lääkärin suorittaman arvion perusteella on olemassa erityinen vaara taudin leviämisestä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
1.1. Säättämistarve.....	3
1.2. Yhdyskuntaseuraamukseen tuomitut sekä Kriminaalihuoltoyhdistys ja kriminaalihuoltolaitos	3
1.3. Vangit ja vankeinhoitolaitos	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö.....	4
2.2. Ulkomaiden lainsäädäntö.....	6
2.3. Nykytilan arviointi.....	6
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	6
4. Esityksen vaikutukset	7
5. Asian valmistelu	7
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	7
5.2. Lausunnot.....	7
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	9
Säättämisyjärjestys	32
LAKIEHDOTUKSET	33
henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa	33

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Säättämistarve

Rikosseuraamusvirasto, kriminaalihuoltolaitos ja vankeinhoitolaitos käsittelevät yksittäisten henkilöiden henkilötietoja yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanemiseksi, tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi sekä muiden niille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi. Näiden tietojen käsittelystä ei ole erityislakia, vaan käsittely tapahtuu henkilötietolain (523/1999) nojalla. Kesäkuussa 1999 voimaan tullutta henkilötietolakia edelsi vuoden 1988 alusta alkaen voimassa ollut henkilörekisterilaki (471/1987). Henkilötietolakia sovelletaan yleislakina rangaistusten täytäntöönpanossa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Säännökset tietojen luovuttamisesta sisältyvät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999).

Koska henkilötietolaki on yleislaki, siinä ei voida riittävän yksityiskohtaisesti säännellä rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvien erityisten tietojen käsittelemisen erityistarpeista. Tämän vuoksi asiasta olisi tarpeen säätää erityislaila. Rikosseuraamusvirasto, kriminaalihuoltolaitos ja vankeinhoitolaitos ovat vuosien 2001 ja 2002 aikana ottamassa käyttöön uudet atk-pohjaiset asiakas- ja vankitietojen käsittelyjärjestelmät. Kriminaalihuoltolaitos ottaa käyttöön yhdyskuntaseuraamuksiin tuomittuja koskevan yhdyskuntaseuraamusrekisterin. Vankeinhoitolaitoksen tavoitteena on muodostaa yhtenäinen vankitietojärjestelmä, joka sisältää tiedot rangaistusten täytäntöönpanosta, vankien terveydenhuollosta sekä vankien toiminnasta ja valvonnasta. Järjestelmän toiminnallisina tavoitteina ovat muun muassa tiedon ajantasaisuus sekä vankeinhoitolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoidon kannalta riittävän laaja käytettävyys. Ennen vankitietojärjestelmän käyttöönottoa lakiehdotuksessa omaksuttavat henkilötietojen käsittelyn periaatteet soveltuvat sellaisinaan myös nykyisiin, sekä automaattisen tietojen käsittelyn avulla että manuaalisesti ylläpidettäviin vankeinhoitolaitoksen henkilörekistereihin.

1.2. Yhdyskuntaseuraamukseen tuomitut sekä Kriminaalihuoltoyhdistys ja kriminaalihuoltolaitos

Yhdyskuntaseuraamukseen tuomitut. Kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annetun lain (1035/1996) 2 §:n 1 momentin mukaan yhdyskuntaseuraamuksia ovat ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikoksenteekijöiden valvonta, nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisesti vapautettujen valvonta sekä edellä mainittuihin seuraamuksiin liittyvät valmistelevat toimenpiteet ja lausunnot.

Vuoden 1999 aikana yhdyskuntaseuraamuksia oli päivittäin täytäntöönpanossa keskimäärin runsaat 4 000. Mainittuna vuonna Kriminaalihuoltoyhdistyksen aluetoimistoissa laadittiin nuorista rikoksenteekijöistä noin 2 400 henkilötutkintaa ja valvonnassa oli noin 2 500 ehdollisesti rangaistua nuorta. Vuonna 1999 täytäntöön pantavana oli päivittäin keskimäärin 53 nuorisorangaistusta. Yhdyskuntapalvelurangaistuksia tuli täytäntöön pantavaksi lähes 4 000. Tuomioistuimille tehtiin yhdyskuntapalvelun soveltuvuus selvityksiä 6 606. Vuonna 1999 määrättiin valvontaan 877 ehdonalaisesti vapautettua henkilöä, mikä on 23 % kaikista ehdonalaisesti vapautuneista. Vuoden aikana oli valvonnassa yhteensä 2 182 henkilöä. Yksityishenkilö toimi valvontaan määrätyn, ehdonalaisesti vapautetun henkilön valvojana 16 %:ssa valvonnoista.

Kriminaalihuoltoyhdistys ja kriminaalihuoltolaitos. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa johtaa ja valvoo oikeusministeriö. Heinäkuun 2001 loppuun asti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta huolehtii julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys. Elokuun 2001 alusta lukien yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävät organisoidaan valtion viranomaisen, kriminaalihuoltolaitoksen, tehtäviksi. Tämä organisaatiouudistus toteutetaan rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetulla lailla (135/2001).

Kriminaalihuoltoyhdistyksen vuonna 1992 hyväksymän toiminta-ajatuksen mukaan yhdistyksen tavoitteena on uusintarikollisuuden

sekä rikollisuutta aiheuttavan syrjäytymisen ehkäiseminen ja vähentäminen. Toiminnassaan Kriminaalihooltoyhdistys toteuttaa oikeudenmukaisuutta ja inhimillisyyttä sekä edistää turvallisuutta yhteiskunnassa. Kriminaalihooltoyhdistyksen tavoitteena on yhdyskuntaseuraamusten nopea ja vakuuttava täytäntöönpano.

Kriminaalihooltoyhdistyksellä on keskus-toimisto sekä 21 aluetoimistoa. Elokuussa 2001 toteutettavan rangaistusten täytäntöönpanon alan organisaatiouudistuksen yhteydessä Kriminaalihooltoyhdistyksen keskus-toimistossa hoidettavat tehtävät siirtyvät keskushallintoviranomaisena toimivan rikosseuraamusviraston tehtäviksi ja Kriminaalihooltoyhdistyksen aluetoimistojen tehtävät siirtyvät kriminaalihoitolaitoksen alueyksiköiden tehtäviksi.

1.3. Vangit ja vankeinhoitolaitos

Vangit. Lokakuun 2000 alussa tehdyn poikkileikkauskartoituksen mukaan Suomessa oli vankeja 2 825. Vankien määrä on kahden viime vuosikymmenen aikana lähes puolittunut. Vankiluvun alentuminen on tapahtunut tasaisesti rangaistusten täytäntöönpanosäännösten uudistamisen (niin kutsuttu RTA-uudistus) jälkeen 1970-luvun puolivälistä lukien. Vankiluvun alenemiseen ovat vaikuttaneet muun muassa sakon muuntorangaistusta koskenut uudistus sekä oikeuskäytännössä omaksuttu rattijuopumuksesta ja varkausrikkoksista annettujen vankeusrangaistusten pituuksien lyhentäminen. Lisäksi nuorten vankien määrä on vähentynyt ikäluokkien piene-
nemisen ja tuomitsemiskäytännön lieventymisen johdosta. Vankimäärän laskuun ovat vaikuttaneet myös rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (39/1889) muutos, jolla lyhennettiin rangaistuslaitoksessa rangaistuksesta kokonaan suoritettava vähimmäisaika kolmesta kuukaudesta 14 vuorokauteen sekä esitutkintalainsäädännön muutos, jolla lyhennettiin pidätysaikoja ja annettiin vangitsemisoikeus yksinomaan tuomioistuimille. Vankimäärän väheneminen 1990-luvulla on pääosiltaan johtunut yhdyskuntapalvelun käyttöönotosta ja sen käytön laajentumisesta. Vankilukua lienee alentanut myös niin kut-

suttujen sodan jälkeisten suurten ikäluokkien varttuminen ikään, jossa rikostentekoaktiivisuus perinteisesti vähenee.

Yhdyskuntaseuraamusten käytön laajentumiseen perustuva vankimäärän vähentyminen ei ole vastaavasti vähentänyt vankeinhoiton keskushallinnon työtä, koska vankeinhoito-osasto toimii myös yhdyskuntaseuraamusten ylitäytäntöönpanijana.

Vankeinhoitolaitos. Vankeinhoitolaitoksen tehtävänä on panna täytäntöön tuomioistuinten määräämät vankeusrangaistukset ja sakon muuntorangaistukset sekä huolehtia tutkintavankeuden toimeenpanosta. Vankeinhoitolaitos toimii oikeusministeriön alaisena. Toimintaa johtaa 31 päivään heinäkuuta 2001 asti oikeusministeriön vankeinhoito-osasto ja sen jälkeen oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto sekä sen alainen keskushallintoviranomainen, rikosseuraamusvirasto. Vankeinhoitolaitokseen kuuluu 22 vankilaa sekä Vankimielisairaala. Vankimielisairaalassa hoidetaan akuuttia mielisairaanhoidoa tarvitsevia vankeja. Vankimielisairaalassa ja vankeinhoitolaitoksen muissa psykiatrisissa yksiköissä tehdään myös rikoksesta syytteessä olevien mielentilatutkimuksia. Hämeenlinnan vankilan yhteydessä toimii vankisairaala, jossa on 70 sairaansijaa yleissairauksien ja päihdesairauksien hoitoa varten. Vankeinhoitoalan koulutuksesta huolehtii Vankeinhoiton koulutuskeskus.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Perustuslaki. Maaliskuussa 2000 voimaan tulleen perustuslain perusoikeussäännöksissä on säännelty muun muassa yksityiselämän suojasta sekä asiakirjojen julkisuudesta: jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta perustuslaki edellyttää säädettävän tarkemmin lailla. Perustuslain mukaan viranomaistoiminnan lähtökohtana on julkisuus. Siten viranomaisen hallussa olevat asiakirjat sekä muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanon sekä tutkintavankeuden toimeenpanon yhteydessä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ei ole tällä hetkellä lain- tai asetuksentasoisia erityissäännöksiä. Näiden henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia ja tietojen luovuttamiseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Henkilötietolaki. Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötietojen käsittelyn keskeisiä periaatteita ovat huolellisuusvelvoite, suunnitelluvelvoite ja käyttötarkoitussidonnaisuusperiaate sekä tietojen laatua koskevat tarpeellisuusvaatimus ja virheettömyysvaatimus. Henkilötietoja saa käsitellä vain laissa mainituin edellytyksin. Näitä edellytyksiä ovat muun muassa yhteysvaatimuksen täyttyminen rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä, rekisteröidyn antama yksiselitteinen suostumus, yksittäistapauksellinen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamistarve ja se että käsittelystä säädetään laissa tai kyse on rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta. Rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tiedoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalla tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

Henkilötietolaissa kielletään pääsääntöisesti arkaluonteisten tietojen käsittely. Arkaluonteisia tietoja ovat muun muassa henkilön rotua tai etnistä alkuperää, rikollista tekoa tai rikoksen seuraamusta, terveydentilaa sekä sosiaalihuollon tarvetta kuvaavat tiedot. Arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta saa kuitenkin poiketa muun muassa, jos rekisteröity on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa, jos käsittely on tarpeen rekiste-

röidyn tai jonkun toisen henkilön elintärkeän edun suojaamiseksi ja rekisteröity on estynyt antamasta suostumustaan taikka jos tietojen käsittelystä säädetään laissa tai se johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen toiminnassa joudutaan käsittelemään nimenomaan henkilötietolain mukaan arkaluonteisina pidettäviä tietoja.

Henkilötietolaissa velvoitetaan rekisterinpitäjä laatimaan ja pitämään saatavilla rekisteriseloste. Rekisterinpitäjän on myös informoitava rekisteröityä tietojen käsittelystä. Rekisteröidyllä on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta oikeus tarkastaa, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki on yleislaki. Lain tavoitteena on toteuttaa perusoikeudeksi säädettyä oikeutta saada tietoja viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä turvata salassapitosäännöksiin yksityiselämän suojaa. Laissa velvoitetaan viranomaiset edistämään tiedonsaantia sekä noudattamaan toiminnassaan hyvää tiedonhallintatapaa.

Yksittäisen tuomitun tai vangin tiedot ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 28 kohdan nojalla. Mainituissa lainkohdassa on kyse hallintoviranomaisen asiakirjoista ja rekistereistä, jotka sisältävät tietoja tuomitusta, vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä henkilöstä. Tieto voitaisiin kuitenkin antaa, jos on ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta. Lisäksi edellytetään, että tiedon antamiseen on perusteltu syy.

Salassapidosta voidaan poiketa, jos tästä nimenomaisesti laissa säädetään tai jos henkilö, jonka suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa tiedon luovuttamiseen.

Viranomainen voi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle, jos tästä nimenomaisesti laissa säädetään, jos henkilö, jonka suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa tiedon luovuttamiseen, jos on kyse esimerkiksi muutoksenhaun tai kantelun käsittelemisestä

taikka jos tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi.

Terveydenhuoltotietojen salassapito. Vankeinhoidossa terveydenhuoltotietojen käsittelyyn sovelletaan yleisiä säännöksiä terveydenhuoltotietojen salassapidosta. Tärkeimmät terveydenhuoltotietojen salassapitoon liittyvät säännökset ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994).

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 3 momentin mukaan salassapitovelvollisuuden estämättä saadaan antaa ilman potilaan kirjallista suostumusta muun muassa

1) potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty;

2) potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi tarpeellisia tietoja toiselle terveydenhuollon toimintayksikölle tai terveydenhuollon ammattihenkilölle;

3) tajuttomuuden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi hoidettavan olevan potilaan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen tieto potilaan henkilöstä ja hänen terveydentilastaan, jollei ole syytä olettaa, että potilas kieltäisi näin menettelemästä;

4) kuolleen henkilön elinaikana annettua terveyden- tai sairaanhoitoa koskevia tietoja perustellusta kirjallisesta hakemuksesta sille, joka tarvitsee tietoja tärkeiden etujensa tai oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä etujen ja oikeuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 16 §:ssä on säännös potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä sekä niihin sisältyvien tietojen salassapidosta: terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta laatia ja säilyttää potilasasiakirjat sekä pitää salassa niihin sisältyvät tiedot on voimassa, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetään. Saman lain 17 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Näiden säännösten tarkoitus on turvata luotta-

muksellisten hoitosuhteiden syntyminen ja olemassaolo sekä yksityisyyden säilyminen. Tässä tarkoitettu salassapitovelvollisuus koskee myös sellaisia yksityisen tai perheen salaisuuksia, joita ei merkittäisi potilasasiakirjaan siihen merkittäviksi kuuluvina salassa pidettävänä tietoina.

2.2. Ulkomaiden lainsäädäntö

Muissa Pohjoismaissa ei ole erikseen säädetty tuomittujen ja vankien henkilötietojen käsittelystä, vaan rangaistusten täytäntöönpanon alalla sovelletaan henkilötietojen käsittelyä koskevia yleisiä säännöksiä. Ruotsissa tällaisen erityislain valmistelutyö on käynnistetty. Tietyistä myöskään muissa EU-maissa ei ole tuomittujen ja vankien henkilötietojen käsittelystä säädetty erikseen.

2.3. Nykytilan arviointi

Rikosseuraamusvirasto, kriminaalihuolto- ja vankeinhoitolaitos käsittelevät tehtäviensä suorittamiseksi tuomittuja ja vankeja koskevia arkaluonteisia henkilötietoja. Näihin tietoihin sisältyy myös laitosturvallisuuteen ja -turvallisuuteen liittyviä seikkoja. Koska henkilötietolaki on yleislaki, siinä ei säädetä riittävän yksityiskohtaisesti näiden tietojen käsittelemisen erityistarpeista. Tämän vuoksi asiasta olisi tarpeen säätää erityislailla.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on täydentää rangaistusten täytäntöönpanossa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia yleisiä säännöksiä erityislailla. Henkilötietojen suoja on perusoikeus, josta poikkeamisesta tulee säätää lailla. Esitys sisältää ehdotuksen laiksi henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa. Henkilötietolakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sovellettaisiin yleislakeina kaikilta niiltä osin kuin erityislaissa ei muuta erikseen säädetä.

Ehdotus laiksi henkilötietojen käsittelystä

rangaistusten täytäntöönpanossa sisältää säännökset rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen henkilörekisterikonaisuudesta. Ehdotetussa laissa on otettu huomioon henkilötietolain mukaiset periaatteet rekisterin tietosisällöstä ja käyttötarkoituksesta sekä henkilötietojen käsittelyperiaatteista. Lisäksi ehdotuksessa on säännökset erityisesti näihin rekistereihin liittyvistä rekisteröidyn oikeuksista sekä tietoturvallisuudesta.

4. Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole huomattavia taloudellisia vaikutuksia.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotuksella ei ole organisaatio- eikä henkilöstövaikutuksia. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen henkilöstön kouluttamista. Tämä koulutus tapahtuu luontevasti uusien atk-pohjaisten tietojärjestelmien käyttöönoton edellyttämän koulutuksen yhteydessä. Rikosseuraamusvirasto järjestää uuden lainsäädännön edellyttämää koulutusta myös julkisuuslainsäädäntöä ja henkilötietojen käsittelyä koskevan koulutuksen yhteydessä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esityksen perusvalmistelun on tehnyt oikeusministeriön vankeinhoito-osaston tamikuussa 1998 asettama työryhmä, jonka ehdotuksiin esitys perustuu. Työryhmä on kuulut oikeusministeriön vankeinhoito-osaston, sosiaali- ja terveysministeriön, Tietosuojavaltuutetun toimiston, Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Kriminaalihuolto-yhdistyksen edustajia. Hallituksen esitys on valmisteltu vankeinhoito-osastossa virkatyönä ottaen mahdollisuuksien mukaan huomioon työryhmän mietinnöstä saadut lausunnot.

5.2. Lausunnot

Asiaa valmistelleen työryhmän ehdotuksesta on saatu lausunnot oikeusministeriön lainvalmisteluosastolta, oikeusministeriön vankeinhoito-osastolta, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, Kansaneläkelaitokselta, tietosuojavaltuutetulta, väestörekisterikeskukselta, rajavartiolaitoksen esikunnalta, ulkomaalaisvirastolta, puolustusvoimien pääesikunnalta, verohallitukselta, tullihallitukselta, terveydenhuollon oikeusturvakeskukselta, Kriminaalihuolto-yhdistykseltä ja Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y:ltä sekä Helsingin keskusvankilan, Konnunsuon keskusvankilan, Sukevan keskusvankilan, Sulkavan kurssikeskuksen, Helsingin lääninvankilan, Uudenmaan lääninvankilan, Mikkelin lääninvankilan ja Pohjois-Karjalan lääninvankilan johtajilta.

Yleinen suhtautuminen työryhmän ehdotukseen oli myönteinen. Useissa lausunnoissa esitettiin huomautuksia ehdotuksen yksityiskohdista. Tuomitun ja vangin terveydenhuoltotietojen luovuttamisesta esitettiin eräissä lausunnoissa toisistaan poikkeavia näkökohtia. Lausunnoista on oikeusministeriössä tehty yhteenveto.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Valtioneuvosto asetti syyskuussa 1999 komitean valmistelemaan ehdotusta vankeusrangaistuksia ja niiden täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Komitea selvittää muun muassa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon sisältöä. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon sisältöä pohdittaessa on ensinnäkin arvioitava säännösten varsinaista asiasisältöä eli sitä, millaista täytäntöönpanon käytännössä tulisi olla. Erityisesti tässä kysymyksessä komitean ehdotusten tulisi tähdätä rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Toinen lähtökohta on vankien oikeuksia ja henkilökunnan toimivaltuuksia koskevan säännösten selventäminen. Oikeudet ja velvollisuudet tulee arvioida paitsi perusoikeus- ja ihmisoikeusnormien, myös oikean säädöksen kannalta. Kolmas päätavoite täytäntöönpanolainsäädäntöä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

dännön uudistamisessa on säännösten selkeyden parantaminen. Komitean tulee saada työnsä päätökseen maaliskuun 2001 loppuun mennessä. Komitea on erillisenä kysymyksenä selvittänyt vankien muutoksenhakumahdollisuuden laajentamista. Tämän selvityksen nojalla annettaneen alkuvuonna 2001 eduskunnalle asiaa koskeva hallituksen esitys.

Oikeusministeriössä on vireillä organisaatiouudistushanke, jossa selvitetään muun muassa mahdollisuuksia parantaa ministeriön toimintakykyä hallituksen esikuntana ja hallinnonalansa strategisena ohjaajana sekä EU- ja kansainvälisessä yhteistyössä keskushallinnon kehittämisessä yleisesti omaksuttujen linjausten mukaisesti. Oikeusministeriön or-

ganisaation kehittämisen tavoitteiksi on asetettu ministeriön poliittis-strategisen johtamisen sekä eri alojen valmistelijoiden ja asiantuntijoiden yhteistyön edellytysten parantaminen ja osastojen vastuualueiden selkeyttäminen. Organisaatiouudistuksen mahdolliseksi tekevästä lainsäädäntömuutoksesta annettiin lokakuussa 2000 hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 136/2000 vp). Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2000 esitykseen sisältyvän lain rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta (135/2001). Organisaatiomuutos toteutetaan 1 päivästä elokuuta 2001 lukien.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa

Lain nimike. Ehdotetun lain nimike olisi laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa. Laki koskisi henkilötietojen käsittelyä vapautteen kohdistuvien rangaistusten täytäntöönpanossa. Tällaisia rangaistuksia ovat vankeusrangaistus, sakon muuntorangaistus sekä yhdyskuntaseuraamukset. Kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa on määritelty yhdyskuntaseuraamuksiksi ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikoksentehtävien valvonta, nuorisorangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamuksen toimeenpano sekä ehdonalaista vapautettujen valvonta. Lisäksi laki koskisi henkilötietojen käsittelyä tutkintavankeuden toimeenpanossa. Henkilötietojen käsittelyyn omaisuuteen kohdistuvien rangaistusten eli sakkorangaistusten täytäntöönpanossa (sakon muuntorangaistuksia lukuun ottamatta) ei sovellettaisi tätä lakia.

Rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvän henkilötietojen käsittelyn lisäksi vangeista kerätään vankeusaikana poliisin henkilörekistereistä annetun lain (509/1995) nojalla tietoja myös eräisiin poliisin rekistereihin muun muassa esitutkintalain (449/1987) ja pakkokeinolain (450/1987) mukaisista toimenpiteistä.

Ehdotetulla lailla toteutettaisiin rangaistusten täytäntöönpanossa perustuslain 10 §:n 1 momentin vaatimusta siitä, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotettu laki koskisi vapautteen kohdistuvien rangaistusten täytäntöönpanotehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelyä. Näistä rangaistuksista on säännöksiä rangaistusten täytäntöönpanosta annetussa laissa, vankein-

hoitoasetuksessa (878/1995), ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa (135/1976), yhdyskuntapalvelusta annetussa laissa (1055/1996) yhdyskuntapalvelusta annetussa asetuksessa (1259/1990), yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa (1260/1990), nuorisorangaistuksen kokeilemisestä annetussa laissa (1058/1996), nuorisorangaistuksen kokeilemisestä annetussa asetuksessa (1066/1996), nuorista rikoksentehtävistä annetussa laissa (262/1940) sekä nuorista rikoksentehtävistä annetussa asetuksessa (1001/1942). Laki koskisi myös tutkintavankeuden toimeenpanoa, josta on säännökset tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974).

Vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanotehtävien sekä tutkintavankeuden toimeenpanotehtävien suorittajaksi on laissa säädetty oikeusministeriön vankeinhoito-osasto tai sen alainen vankeinhoitolaitos. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävien suorittajaksi on laissa säädetty julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys. Eduskunnan joulukuussa 2000 hyväksymän rangaistusten täytäntöönpanon hallintoa koskevan lain (135/2001) mukaan vapautteen kohdistuvien rikosoikeudellisten seuraamusten hallinto organisoidaan uudelleen. Näistä tehtävistä huolehtii jatkossa oikeusministeriön vankeinhoito-osaston ja julkisoikeudellisen Kriminaalihuoltoyhdistyksen sijasta ministeriön alaisuuteen elokuussa 2001 perustettava uusi keskushallintoviranomainen, rikosseuraamusvirasto. Sen alaisuudessa toimivat yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta vastaava kriminaalihuoltolaitos ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta sekä tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaava vankeinhoitolaitos. Kriminaalihuoltolaitos tulee korvaamaan nykyisen Kriminaalihuoltoyhdistyksen, jonka tehtävät siirtyvät viranomaisorganisaation tehtäviksi. Nyt ehdotettavassa henkilötietojen käsittelyä rangaistusten täytäntöönpanossa koskevassa laissa on otettu huomioon tämä organisaatiouudistus.

Rikosseuraamusviraston, kriminaalihuolto-

laitoksen ja vankeinhoitolaitoksen henkilörekistereihin sovellettaisiin yleislakina henkilötietolakia. Nyt ehdotettu laki olisi henkilötietolakiin nähden erityislaki, jonka henkilötietolaista poikkeavia säännöksiä sovellettaisiin yleislain sijaan.

Lain 9 §:ssä olisi terveydenhuoltorekisterin osalta lain soveltamisalaa koskeva rajoitus.

2 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin henkilötietojen käsittelyyn rangaistusten täytäntöönpanossa liittyvät keskeisimmät käsitteet.

Pykälän 1 kohdan mukaan tuomitulla tarkoitetaan henkilöä, jonka tuomioistuin on määrännyt tiettyihin rikosoikeudellisiin rangaistuksiin. Kyseeseen tulevia rangaistusmuotoja ovat vankeusrangaistus ja sakon muuntorangaistus sekä kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoittamisesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetut yhdyskuntaseuraamukset, joita ovat ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikoksentehtävien valvonta, nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu sekä ehdonalaisesti vapautettujen valvonta.

Merkittävä osa tuomituista ei ole vankeja, koska he suorittavat rangaistuksensa vapaudessa. Vankeinhoitolaitoksen henkilörekisterit sisältävät tietoja myös muista tuomituista kuin vangeista, sillä rikosseuraamusvirasto toimii yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanossa ylitäytäntöönpanijana. Tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuimet toimittavat rikosseuraamusvirastolle rangaistusilmoitukset ja täytäntöönpanoasiakirjat. Rikosseuraamusvirasto selvittää tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuuden ja lähettää asiakirjat täytäntöönpanoa varten paikallisviranomaiselle eli kihlakunnanvirastolle. Ylitäytäntöönpanotehtäviin kuuluvat myös täytäntöönpanotoimien ohjaus ja valvonta, mahdollisten etsintäkuulutusten julkaiseminen sekä täytäntöönpanantuja rangaistuksia koskevien asiakirjojen tarkastus ja arkistointi. Ylitäytäntöönpanotehtävien vuoksi ehdotetun lain 3 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmään kuuluvaan täytäntöönpanorekisteriin kerätään henkilötietoja paitsi vankeusrangaistukseen tai sakon muuntorangaistukseen tuomituista, myös yhdyskuntaseuraamukseen tuomituista henkilöistä.

Pykälän 2 kohdassa on vangin määritelmä. Kyseessä on rangaistuslaitoksessa rangaistustaan suorittava henkilö. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa säätelee laki rangaistusten täytäntöönpanosta sekä vankeinhoitoasetus.

Pykälän 3 kohdan mukaan rangaistuslaitokseen otetulla tarkoitetaan vangittuja sekä muutoin lain nojalla rangaistuslaitokseen otettuja henkilöitä. Vangituista henkilöistä merkittävin osa on rikoksen johdosta vangittuja eli tutkintavankeja. Tässä lainkohdassa tarkoitettuja rangaistuslaitokseen otettuja henkilöitä ovat myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, jotka ovat kieltäytyneet vannomasta valaa tai antamasta vakuutusta tai todistamasta ja ovat tästä syytä vangitut.

Pykälän 4 kohdassa on määritelty tapaajan käsite. Kyse on rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 a §:n mukaisesta vangin vieraasta, joka voi tavata vankia valvottuna taikka valvonnatta. Vangin tapaa- jia ovat esimerkiksi lähiomaiset, ystävät ja asiamiehet. Rangaistusten täytäntöönpanosta annettu laki sekä vankeinhoitoasetus sisältävät säännökset tapaamisten valvonnasta sekä tietyin edellytyksin asetettavasta määräaikaista tapaamiskiellosta.

Pykälän 5 kohdassa määritellyllä ulkopuolisella henkilöllä tarkoitetaan muuta kuin tuomittua, vankia tai rangaistuslaitokseen otettua henkilöä, joka luovutuksella on luovutettu rangaistuslaitoksen alueelle. Kyse on henkilöistä, jotka saapuvat rangaistuslaitokseen tai sen alueelle luvan nojalla ja henkilökunnan tietien toimittamaan tiettyä asiaa. Viimeksi mainittuja henkilöitä ovat muun muassa tavaran toimittajat sekä kiinteistön korjaustyötä tekevät. Tähän ryhmään kuuluvat myös erilaiset vierailijaryhmät, jotka tulevat tutustumaan vankilaolosuhteisiin. Vankeinhoitolaitoksen henkilökuntaan kuuluvaa ei pidetä ulkopuolisena henkilönä.

On mahdollista, että rangaistuslaitoksen teknisillä välineillä, kuten valvontakameroilla, saadaan tietoja esimerkiksi vankilan muurin ulkopuolella tapahtuvasta liikenteestä. Näin saadut tiedot voivat koskea ulkopuolisia henkilöitä. Useissa kaupunkien keskustassa sijaitsevilla vankiloilla ei ole muurin ulkopuolella vankila-alueeksi määriteltyä suoja-

aluetta, jolla liikkuminen on kielletty ja tämä liikkumiskielto selkeästi tauluin ilmoitettu. Esimerkiksi Helsingin tutkintavankilan muurin ulkopuolella kulkevat kansalaiset voivat joutua vankilan valvontakameroiden kuvaimiksi. Siltä osin kuin tällaisessa ulkopuolisuudessa liikenteessä on kyse vankilajärjestyksen ja turvallisuuden vakavaa vaarantamista koskevista epäilyistä, tiedot voidaan tallettaa lain 8 §:ssä säänneltyyn turvallisuustietorekisteriin.

Pykälän 6 kohdassa yhdyskuntaseuraamusta suorittavaksi on määritelty henkilö, joka suorittaa jotakin yhdyskuntaseuraamusta eli on ehdollisesti tuomittu ja valvontaan määrätty nuori rikosentekijä, nuorisorangeistus tai yhdyskuntapalvelua suorittava taikka valvontaan määrätty ehdonalaisessa vapaudessa oleva henkilö.

2 luku. Rikosseuraamusviraston henkilörekisterit

3 §. *Rikosseuraamusviraston valtakunnalliset henkilörekisterit.* Pykälän 1 momentissa on todettu rangaistusten täytäntöönpanon keskushallintoviranomaisen, rikosseuraamusviraston pitävän automaattisen tietojen käsittelyn avulla sekä kriminaalihuoltolaitoksen että vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmää. Rekisterinpitäjänä toimivan rikosseuraamusviraston ohella kriminaalihuoltolaitoksella ja vankeinhoitolaitoksella sekä jokaisella niiden alaisella toimintayksiköllä on käyttöyhteys ja tallennusoikeus tähän tietojärjestelmään kuuluviin henkilörekistereihin siltä osin kuin rekisterien sisältämät tiedot liittyvät kyseisen laitoksen tehtäviin.

Kriminaalihuoltolaitoksen automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä rekisteri on miltei valmis ja otettavissa käyttöön ilmeisesti huhtikuun 2001 aikana. Rangaistusten täytäntöönpanoa varten on olemassa atk-pohjainen henkilörekisteri, jota käytetään nykyisin sekä rikosseuraamusvirastossa että vankeinhoitolaitoksessa. Vankeinhoitolaitoksen uusi atk-pohjainen vankitietojärjestelmä valmistunee vuoden 2002 loppupuolella. Ennen näiden tietojärjestelmien valmistumista ja tarvittaessa niiden käyttöönoton jälkeenkin nyt ehdotettuja henkilötietojen käsittelyn pe-

riaatteita ja sääntöjä sovelletaan myös manuaaliseen henkilötietojen käsittelyyn.

Pykälän 2 momentissa on todettu kriminaalihuoltolaitoksen tietojärjestelmään kuuluva valtakunnallinen henkilörekisteri, joka on nimeltään yhdyskuntaseuraamusrekisteri. Sen tietosisältö on säännelty lain 4 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa on lueteltu vankeinhoitolaitoksen valtakunnalliset henkilörekisterit. Näitä ovat täytäntöönpanorekisteri, valvonta- ja toimintarekisteri, turvallisuustietorekisteri sekä terveydenhuoltorekisteri. Kukin rekisteri on oma toiminnallinen kokonaisuutensa. Yhdessä nämä neljä rekisteriä muodostavat vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmän. Vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmällä tarkoitetaan vankeinhoitolaitoksen tehtävien hoitamista varten kerättävien, pääosin tuomittuja, vankeja ja tutkintavankeja sekä vähäisessä määrin eräitä vankiin tai vankeinhoitolaitokseen yhteydessä olevia ulkopuolisia henkilöitä koskevien tietojen kokonaisuutta. Vankeinhoitolaitoksen henkilörekistereiden käyttötarkoituksista ja tietosisällöstä säädetäisiin lain 6—9 §:ssä. Tarkempia säännöksiä rekisteriin tallettavista tiedoista on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 4 momentissa todetaan mahdollisuus pitää henkilörekisteriä myös 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetuista tapaaista sekä 5 kohdassa mainituista muista ulkopuolisista henkilöistä. Kyseeseen tulevat tapaaistarekisterin, tapaamiskieltoarekisterin ja asioijarekisterin pitäminen. Ulkopuolista henkilöä koskevien tietojen kerääminen ja rekisteröiminen perustuvat laitosjärjestykseen ja turvallisuuteen. Vankeinhoitolaitoksen toiminnan luonteen vuoksi on rangaistuslaitoksen järjestyksen turvaamiseksi valvonnallisista syistä välttämätöntä voida pitää rekisteriä laitoksessa käyvistä ulkopuolisista henkilöistä. Näiden tietojen säilyttäminen rekisterissä olisi kuitenkin mahdollisimman lyhytaikaista. Tapaa- ja tapaamiskieltoon asetettuja ja rangaistuslaitoksessa asioivia henkilöitä koskevien tietojen rekisteröinnin edellytyksistä ja kerättävistä tiedoista on tarkemmat säännökset lakiehdotuksen 10—12 §:ssä.

4 §. *Yksilöintitiedot.* Pykälässä säädetäisiin 3 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin rekisteröidyn yksilöintiä varten tallettavista tie-

doista. Rikosseuraamusviraston pitämään yhdyskuntaseuraamuskeskuksen ja vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmään kuuluvia henkilörekistereitä yhdistävät yhteiset, I momentissa luetellut rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavat tiedot: rekisteröidyn nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka ja osoite. Rangaistusten täytäntöönpanon toiminnan kannalta on välttämätöntä, että tässä tarkoitettut henkilöt voidaan varmasti yksilöidä ja tunnistaa. Siten henkilön nimen ohella pitää voida rekisteröidä myös henkilötunnus. Tuomitun, vangin tai muun rangaistuslaitokseen otetun henkilön sijoittamiseksi tiettyyn laitokseen taikka siirtämiseksi laitoksesta toiseen tarvitaan tietoa henkilön sukupuolesta. Henkilön äidinkielen rekisteröinti on välttämätöntä hänen perustuslaillisten oikeuksiensa toteuttamiseksi. Rekisteröidyn kansalaisuus on tarpeellinen tieto tutkintavankeuden toimeenpanon tai rangaistuksen täytäntöönpanon käytännön järjestelyjen kannalta. Henkilön kotipaikan ja osoitteen rekisteröinti on tarpeellinen vankeja laitokseen sijoitettaessa sekä järjestettäessä henkilön asioita ulkopuolisessa yhteiskunnassa, muun muassa pidettäessä yhteyttä vangin kotikuntaan. Lakiehdotuksessa tehtäisiin mahdolliseksi myös henkilötuntonumerkkien tallettaminen. Vankeinhoitolaitoksen oikeus ottaa henkilötuntonumerkkejä rangaistuslaitoksessa olevasta perustuu pakkokeinolain 6 luvun 4 §:n 4 momenttiin. Henkilötuntonumerkkien ottamista pidetään yleisen turvallisuuden kannalta välttämättömänä tietona, koska vangin karkaamistilanteessa voidaan joutua antamaan henkilötuntonumerkit esimerkiksi poliisille tai julkisuuteen. Tuntonumerkkien oikeellisuus on varmempaa, jos ne on asianmukaisesti merkitty henkilön muidenkin tietojen rekisteröintivaiheessa.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että tapaa-jarekisteriin ja tapaamiskieltorekisteriin voidaan tallettaa rekisteröidyn yksilöimiseksi tarvittavina tietoina sekä hakutunnuksena rekisteröidyn nimi ja henkilötunnus. Asiojarekisterin yksilöintitietoina ja hakutunnuksena tulevat kyseeseen henkilön nimi ja syntymäaika. Koska kyse on ulkopuolisista henkilöistä, yksilöintitietoja ei esitetä yhtä yksityiskohtaisiksi kuin vankien, tuomittujen ja rangaistuslaitokseen otettujen osalta. Tapaajare-

kisterin ja tapaamiskieltorekisterin yksilöintitiedot ovat tarkemmat, koska rekisterien luonteen vuoksi niissä korostuu henkilön yksilöinnin tarve; valvonnallisista syistä rangaistuslaitoksen henkilökunnan on tiedettävä, ketkä henkilöt liikkuvat laitoksessa tai laitoksen alueella.

Pykälän 3 momentissa todetaan paitsi rekisterinpitäjänä toimivan rikosseuraamusviraston vastuu rekisteriin merkittävien tietojen oikeellisuudesta, myös tiedot merkinneen kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen toimintayksikön vastuu. Tämä on välttämätöntä, koska rekisteriin merkittävä tietomäärä on suuri ja koska tietoihin tulee usein lisäyksiä ja muutoksia.

5 §. *Yhdyskuntaseuraamusrekisteri*. Rekisteri sisältäisi yhdyskuntaseuraamusten tuomitsemista ja täytäntöönpanoa varten kerättävät tiedot yhdyskuntaseuraamukseen tuomitusta henkilöstä. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikoksentehtävien valvonta, nuorisorangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamuksen toimeenpano sekä ehdonalaisesti vapautettujen valvonta.

Rangaistuksen tuomitsemiseen liittyvinä toimenpiteinä voivat tulla kyseeseen nuoresta rikoksentehtävästä tehtävä henkilötutkina, nuorisorangaistukseen liittyvä alustava toimeenpanosuunnitelma sekä yhdyskuntapalveluun liittyvä soveltuvuusselvitys. Nuoresta, 15—20 -vuotiaana rikokseen syyllistyneestä henkilöstä tehdään henkilötutkinta, jossa otetaan kantaa rangaistusseuraamukseen ja ehdolliseen rangaistukseen liitettävään valvontaan sekä arvioidaan eri seuraamusvaihtoehtojen vaikutusta nuoren elämäntilanteeseen. Nuorisorangaistukseen liittyvä alustava toimeenpanosuunnitelma tehdään tuomioistuimia varten sellaisista nuorista, joille sosiaaliviranomaisten ja kriminaalihuoltolaitoksen selvitysten mukaan saattaisi tulla kyseeseen nuorisorangaistus. Yhdyskuntapalveluun liittyvässä soveltuvuusselvityksessä tutkitaan, voidaanko rikoksentehtävään suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvät perustietoina tuomittua koskevat rikos- ja tuomiotiedot. Näiden tietojen lisäksi rekisteri sisältää tiedot tuomitun yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon yk-

sityiskohdista. Ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen ja valvontaan määrättyjen nuorten rikoksentehtävien sekä ehdonalaisesti vapautetun ja valvontaan määrätyn henkilön osalta näitä tietoja ovat valvonnan yksityiskohtaiset ehdot ja muut tiedot, jotka sisältävät valvojalle ilmoittautumisen tapaan ja ajankohtaan liittyviä tietoja sekä rangaistuksen aikaiseen käyttäytymiseen liittyviä, esimerkiksi liikkumis- ja päihteidenkäyttörajoituksia. Nuorisorangaistuksen toimeenpanoon liittyviä tietoja ovat muun muassa tiedot sovitusta tapaamisista sekä seuraamukseen kuuluvien toimintaohjelmien sekä palkattoman työn sisällöstä ja ehdoista. Yhdyskuntapalvelun toimeenpanoon liittyviä tietoja ovat muun muassa tiedot yhdyskuntapalvelutyön sisällöstä ja ehdoista sekä palveluun mahdollisesti sisältyvästä päihdehuoltojaksosta tai muusta toimintaohjelmasta.

Edellä todettuihin yhdyskuntaseuraamuksiin liittyy usein valmisteltavia toimenpiteitä ja lausuntoja, joiden toteuttamisen ja laatimisen yhteydessä voidaan saada rikoksesta epäillystä tai tuomitusta henkilö- ja rikostietojen lisäksi sosiaalihuolto- ja terveydenhuoltotietoihin verrattavissa olevia arkaluonteisia tietoja.

6 §. *Täytäntöönpanorekisteri.* Rekisteri sisältäisi rangaistusten täytäntöönpanoa sekä tutkintavankeuden toimeenpanoa varten kerättävät tiedot.

Vankeusrangaistusten osalta täytäntöönpanorekisteri sisältäisi rangaistuksen täytäntöönpanoajan laskennan sekä perustietojen käsittelyn (nimilehtijärjestelmä) kannalta tarpeelliset tiedot sekä tiedot vangin poistumis-, opinto- ja siviilityöluvista, siirtämisen rangaistuslaitoksesta toiseen, kurinpitoseuraamukset sekä vapautumisen edellyttämät merkinnät ja ilmoitukset. Lisäksi täytäntöönpanorekisteri sisältäisi vangin oikeusasioiden muutoksenhakuun ja muuhun oikeudenhoitoon liittyvät tiedot sekä vangin mahdollisten aikaisempien rangaistuskausien tiedot. Täytäntöönpanorekisterissä olisi siis tietoja tuomitusta ennen hänen saapumistaan rangaistuslaitokseen ja laitoksessaoloajalta sekä tietoja ehdonalaisesta vapaudesta laitoksesta vapautumisen jälkeen. Viimeksi mainittuja tietoja ovat muun muassa tiedot ehdonalaisen vapauden valvonnan järjestelyistä ja valvon-

nan toteutumisesta.

Ehdollinen vankeusrangaistus tulee pääsääntöisesti vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmään vain, jos se on määrätty täytäntöön pantavaksi. Tiedot ehdollisesti tuomitusta, valvontaan määrätystä nuoresta rikoksentehtävästä sekä yhdyskuntapalvelutuomiotiedot ja nuorisorangaistusta koskevat tuomiotiedot siirtyvät oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmästä täytäntöönpanorekisteriin. Nämä tuomiotiedot käsitellään keskitetysti rikosseuraamusviraston täytäntöönpanoyksikössä, josta tiedot vastaisuudessa siirretään atk-tiedonsiirtoina kriminaalihuoltolaitokselle, joka huolehtii edellä mainittujen seuraamusten toimeenpanosta.

Tiedot sakon muuntorangaistuksesta tulevat oikeusministeriön oikeushallinto-osaston alaisen oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmästä täytäntöönpanorekisteriin. Tuomiotiedot käsitellään keskitetysti rikosseuraamusviraston täytäntöönpanoyksikössä, josta tiedot vastaisuudessa siirretään atk-tiedonsiirtoina sijoitusvankilaan.

Täytäntöönpanorekisteriin kirjattujen rangaistustietojen perusteella vanki sijoitetaan rangaistuslaitokseen. Tuomiotiedot tulevat oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmästä täytäntöönpanorekisteriin. Tuomiotiedot käsitellään keskitetysti oikeusministeriön rikosseuraamusviraston täytäntöönpanoyksikössä, josta tiedot vastaisuudessa siirretään atk-tiedonsiirtoina sijoitusvankilaan. Kun tuomittu saapuu sijoitusvankilaan, hänelle tehdään siellä nimilehti ja hänen rangaistusajansa lasketaan. Vankitietojärjestelmän täytäntöönpano-osasta (nimilehti) käyvät selville muun muassa vangin rikokset ja rangaistukset sekä mihin rangaistuslaitokseen hänet on sijoitettu ja milloin hän pääsee ehdonalaiseen vapauteen.

Tutkintavankeuden toimeenpanon osalta rekisteri sisältää tiedot tutkintavangin kuljetamisesta, tutkinnallisiin syihin perustuvasta erilläänpidosta ja mielentilatutkimukseen määräämisestä. Tutkintavangin kuljettamisessa on ensisijaisesti kyse rikoksesta epäillyn henkilön toimittamisesta rikosasiaa käsittelevään tuomioistuimeen. Tutkintavangin erilläänpidolla turvataan rikoksen tutkintaan sekä laitosturvallisuuteen ja turvallisuuteen liittyviä seikkoja. Oikeudenkäymiskaaren 17

luvun 45 §:n mukaan tuomioistuimien voi määrätä rikoksesta syytetyn mielentilan tutkittavaksi. Mielenterveyslain (1116/1990) 16 §:n mukaan terveydenhuollon oikeus- turvakeskus määrää, missä mielentila- tutkimus suoritetaan.

Ehdotetun 6 §:n 3 kohdassa on kyse yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvistä muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista rikos- ja tuomiotiedoista. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi ehdonalaisten vapauden valvonnan ilmoittautumistiheyttä sekä yhdyskuntapalvelun palvelupaikkaa koskevat tiedot.

Ehdotetun pykälän 4 kohdan mukaan täytäntöönpanorekisteriin merkittäisiin tiedot vangille annetusta kurinpitoseuraamuksesta. Kyse olisi kurinpitoseuraamuksesta, johon sisältyy suoritettuna vankeusajan menetys. Tällainen seuraamus vaikuttaa rangaistusaikalaskelmaan. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 10 a §:n 2 momentin mukaan suoritettuna ajan menetysten yhteinen aika ei saa ylittää puolta rangaistusajasta eikä 90 päivää. Suoritettuna vankeusajan menetyksestä on kyse myös rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 4 luvun 7 §:n 2 momentin mukaisessa avolaitosajan menetyksessä, joka voi tulla kyseeseen henkilön poistuttua luvatta avolaitoksesta taikka syyllistyttyä siellä järjestykselliseen rikkomukseen. Vakiintuneesti noudatettuna käytännön mukaan avolaitosajaa määrätään menetyksi pääsääntöisesti kahdesta viikosta kahteen kuukauteen rikkomuksen laadusta riippuen.

Ehdotetun pykälän 5 kohdassa tarkoitettuna täytäntöönpanon tai toimeenpanon alkamista tai päättymistä koskevat tiedot sisältävät päättymisajan sekä päättymiseen kiinteästi liittyviä tietoja, kuten ehdonalaisten vapauden valvonnan järjestämisen tietoja.

Pykälän 6 kohdan nojalla täytäntöönpanorekisteriin voidaan edellä todettujen tietojen lisäksi tallettaa muita täytäntöönpanon toimeenpanotehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja.

7 §. *Valvonta- ja toimintarekisteri.* Rekisteri sisältäisi keskeiset vankeinhoidolliset tiedot laitossuorituksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen toimintaan osallistumista varten tarvittavat tiedot. Rangaistusten täytän-

töönpanosta annetun lain laitosoloja ja rangaistuksen täytäntöönpanon tavoitetta koskevat säännökset liittyvät keskeisesti vankien valvonnan ja heille tarkoitettujen toimintojen järjestämiseen. Pykälän 1 momentissa kyseiset tiedot on jaoteltu yhdeksään kohtaan.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kyse tiedoista, jotka koskevat vangin ja rangaistuslaitokseen otettuna sijoittamista vankeinhoitolaitoksessa ja rangaistuslaitoksessa. Tältä osin rekisteri sisältäisi muun muassa tiedot, missä rangaistuslaitoksissa vanki on kuluvalle rangaistuskaudellaan ollut sijoitettuna, päätökset siirrosta rangaistuslaitoksesta toiseen, esimerkiksi suljetusta vankilasta avolaitokseen sekä millä osastolla hän rangaistuslaitoksen sisällä asuu. Vankiloiden turvallisuusluokitusta selvittänyt työryhmä on ehdottanut, että vankeinhoitolaitoksessa otettaisiin käyttöön rangaistuslaitosten turvallisuusluokitus. Muun muassa tällaiseen rangaistuslaitosten ryhmittelyyn ja vankien sijoitteluun eritasoisin laitoksiin liittyviä tietoja voidaan tallettaa valvonta- ja toimintarekisteriin.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa on kyse tiedoista, jotka koskevat valvonnan järjestämistä ja laitossuorituksen ylläpitämistä. Tältä osin rekisteri sisältäisi muun muassa tiedot vangin karkaamisalttiudesta, vankien välisistä väkivallanteoista sekä vangin olemisesta uhattuna. Tässä tarkoitettuna rekisterin tietokokonaisuudessa on kyse tavonomaisten valvontatoimenpiteistä ja tiedoista, joiden tulee olla kaikkien vangin tai rangaistuslaitokseen otettuna valvontaan ja ohjaamiseen osallistuvien virkamiesten saatavilla. Lakiehdotuksen 8 §:ssä säänneltyä turvallisuustietorekisteri puolestaan sisältää poikkeuksellista laitossuorituksen ja turvallisuuteen sekä valvontaan liittyvää tietoa, jonka käsittelijäjoukko on ehdotettu supistettavaksi hyvin pieneksi tietojen poikkeuksellisen luonteen vuoksi.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa on kyse tiedoista, jotka koskevat vangin osallistumisvelvollisuuden täyttämistä tai rangaistuslaitokseen otettuna toimintojen järjestämistä. Tällaisia tietoja ovat muun muassa vangin työntekomahdollisuuksia ja opiskelusuunnitelmia sekä hänen kuntoutussuunnitelmaansa koskevat tiedot. Erityisesti pitkä-

aikaisvangeille pyritään laatimaan vankeusrangaistuksen suorittamisen aikaa koskeva pitkän tähtäimen suunnitelma niistä toiminnoista, jotka ovat hänen tilanteensa kannalta tarkoituksenmukaisia ja jotka etenevät johdonmukaisesti täytäntöönpanon eri vaiheissa. Tällainen suunnitelma on valvonta- ja toimintarekisteriin merkittävä tieto. Rekisteriin merkitään myös tiedot vangin tai rangaistuslaitokseen otetun vapaa-ajantoiminnoista.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 4 kohdassa todetaan mahdollisuus kerätä tietoja vangin tai rangaistuslaitokseen otetun koulutuksesta, työkokemuksesta ja sosiaalisesta tilanteesta. Kyse on tiedoista, jotka koskevat henkilön koulutustaustaa, työhistoriaa ja sosiaalisen elämän kokonaisuutta. Viimeksi mainittuun tietoryhmään kuuluvat muun muassa henkilön perhesuhteet, taloudellinen tilanne sekä mahdollinen sosiaalipalvelujen saanti. Nämä tiedot liittyvät olennaisesti henkilön rangaistusajan käytön suunnitteluun, osallistumisvelvollisuuden ja muiden toimintamahdollisuuksien toteuttamiseen, yhteyksiin laitoksen ulkopuolelle sekä vapautumisen valmisteluun.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 5 kohdassa on kyse tiedoista, joita käytetään vangin tai rangaistuslaitokseen otetun työ- ja toimintakyvyn sekä muiden hänen toimintaan sijoittamistaan koskevien kysymysten arvioimiseksi. Työ- ja toimintakyvyn arviointia varten on vankeinhoitolaitoksessa viime aikoina kehitetty menetelmä, jolla selvitetään vangin tai rangaistuslaitokseen otetun edellytykset osallistua laitoksen järjestämiin tai hyväksymiin toimintoihin. Selvitettäviä asioita ovat muun muassa henkilön rikostaustaan, terveydentilaan, työhistoriaan sekä toimintahalukkuuteen liittyvät seikat. Muita rangaistuslaitokseen otetun ja vangin toimintaan sijoittamista koskevia arvioita ovat muun muassa arviot siitä, miten kyetään parantamaan henkilön edellytyksiä elää rikoksetonta elämää.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 6 kohdassa on kyse tiedoista, jotka koskevat vangin tai rangaistuslaitokseen otetun yhteyksiä laitoksen ulkopuolelle. Tällaisia tietoja ovat muun muassa tiedot poistumisluvista, kirjeenvaihdosta, puhelinyhteyksistä sekä oikeudesta vastaanottaa vieraita. Kirjeenvaihtoa ja puhelinyhteyksiä koskevia tietoja ovat

muun muassa tiedot siitä, keiden kanssa vankei on kirjeenvaihdossa tai puhelinyhteydessä, ja tässä yhteydenpidossa mahdolliset havaitut väärinkäytökset.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 7 kohdassa on kyse tiedoista, jotka koskevat vangin tai rangaistuslaitokseen otetun vapautumisen valmistelua. Tältä osin rekisteriin kirjataan tietoja esimerkiksi vangin ehdonalaisen vapauden valvonnan järjestelyistä, asuntoasioiden hoitamisesta, toimeentulon järjestämisestä sekä vankilassa käynnissä olleen päihde- ja terveydenhuollon jatkamisesta vapaudessa.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla rekisteriin merkitään tiedot vangin aikaisemmista karkaamisista ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta sekä hänelle myönnettujen poistumislupa-, opintolupa-, siviilityö- sekä rangaistuslaitoksen ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisista. Säännös ei koske tutkintavankia, koska häntä ei voida sijoittaa avolaitokseen eikä hänelle myönnetä poistumis-, opinto- tai siviilityölupaa eikä häntä voida sijoittaa rangaistuslaitoksen ulkopuoliseen laitokseen.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 9 kohta sisältää vangin tekemiä kurinpitorikkomuksia koskevia tietoja. Kurinpitorikkomuksia ovat esimerkiksi itsensä päihdyttäminen, luvattomien aineiden tai esineiden hallussapito, osallistumisvelvollisuusrikkomukset, väkivaltarikkomukset ja poistumisluparikkomukset. Valvonta- ja toimintarekisterissä kurinpitorikkomusta koskevalla tiedolla on keskeinen merkitys selvitettäessä, mitä valvontaan liittyviä mahdollisia lisätoimenpiteitä vangin tekemä kurinpitorikkomus aiheuttaa. Kurinpitorikkomuksen seuraamuksia koskevat tiedot, etenkin siltä osin kuin seuraamus vaikuttaa henkilön vapautumiseen, merkitään 6 §:ssä tarkoitettuun täytäntöönpanorekisteriin.

Ehdotetun lain 7 §:n 2 momentissa todettaisiin, että valvonta- ja toimintarekisteri voi sisältää myös muita henkilöitä kuin vankeja tai rangaistuslaitokseen otettuja henkilöitä koskevia tietoja. Tällöin on kyse tiedoista, jotka ovat vankien tai rangaistuslaitokseen otettujen tietojen yhteydessä asiakirjoissa ilman, että näistä tiedoista muodostuisi erillistä rekisteriä, josta muut henkilöt olisivat esimer-

kiksi nimensä taikka henkilötunnuksensa perusteella etsittävässä. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi vangin taikka rangaistuslaitokseen otetun ilmoittamat tiedot lähiomaisistaan ja tapaajistaan, muut yhteystiedot ulkopuoliseen yhteiskuntaan, tuomioistuinasiaakirjoissa olevat tiedot rikoksen asianomistajasta, siviilityöpaikkaan liittyvät työnantajatiedot sekä vangin ehdonalaisen vapauden valvojan liittyvät tiedot. Tässä kohdassa tarkoitetut tiedot ovat siten eriluonteisia kuin 10—12 §:ssä tarkoitetut tiedot, joista muodostuu erillinen rekisteri. Näiden tietojen keräämisen on oltava välttämätöntä valvonta- ja toimintarekisterin sisältämien asioiden käsittelemisen sekä laitospöytäkirjojen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta.

8 §. *Turvallisuustietorekisteri.* Turvallisuustietorekisterin tarkoituksena on kerätä tietoja vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvan taikka vankeusaikaisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. Turvallisuustietorekisteri on erityisluonteinen rekisteri, joten tietojen keräämisen edellytykset ovat rajoitetut. Tietojen keräämisen rajoitukset ovat samankaltaiset kuin poliisin henkilörekistereistä annetun lain 2 §:n mukaisen epäiltyjen rekisterin tietojen keräämisen rajoitukset. Turvallisuustietorekisteri on teknisesti muista rekistereistä erillään pidettävä rekisteri.

Vankilassa tehdyillä rikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joiden seuraukset ilmenevät vankilassa. Vankilasta käsin tapahtuvalla rikoksella tarkoitetaan vankilassa olevan henkilön johtamia tai organisoimia rikoksia, jotka tapahtuvat vankilan ulkopuolella. Vankeusaikaisella rikollisuudella tarkoitetaan vangin vankeusaikanaan mutta laitoksen ulkopuolella tekemiä rikoksia. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun vanki syyllistyy poistumisluvansa aikana rikokseen. Tässä tarkoitettua rikollisuutta ei ole mahdollista täysin kitkeä pois vankiloista. Rikoksentehtävien järjestäytyessä rikollisryhmiksi tämänkaltaiset rikokset saattavat lisääntyä. Vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvaan rikollisuuteen voivat osallistua vangit ja rangaistuslaitokseen otetut sekä ulkopuoliset henkilöt. Jotta tietoja voidaan tallettaa turvallisuustietorekisteriin, rikosten tulee liittyä vankiin tai rangaistuslaitokseen otettuun taikka olla

vangin tai rangaistuslaitokseen otetun tekemiä taikka kohdistua vankilaan. Siten ehdonalaisessa vapaudessa tehtyjä rikoksia ei merkitä tähän rekisteriin, ellei ehdonalaisessa vapaudessa oleva henkilö ole yhteydessä nimenomaan 1 momentissa tarkoitettuun vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvaan taikka vankeusaikaiseen vakavaan rikollisuuteen.

Ehdotetun 8 §:n 2 momentissa säädetäisiin mahdollisuudesta tallettaa turvallisuustietorekisteriin tietoja myös poikkeuksellisista tapahtumista, joiden perustellusti arvellaan vaarantavan turvallisuutta. Tällaiset tiedot eivät välttämättä ole yhdistettävissä kehenkään henkilöön. Esimerkiksi luotettavana pidettävä tieto aseiden olemisesta kätkettyinä vankien tiloihin voisi olla tällainen tieto. Vaikka tieto ei alkuvaiheessaan kytkeytyisi yksittäiseen henkilöön, tiedon rekisteröinnistä on syytä säätää henkilötietojen käsittelyä koskevassa laissa, sillä kyseinen tieto voi hyvin nopeasti yhdistyä tiettyyn henkilöön. Lisäksi on tärkeää, että kaikki tiedot laitosten turvallisuutta vakavasti uhkaavista tapahtumista ja teoista ovat samassa valtakuunnallisessa rekisterissä.

Turvallisuustietojen keräämiseen asetetut erityiset edellytykset merkitsevät sitä, että turvallisuustietorekisteriin kerätään tietoja vain erityisseurannassa olevista vangeista tai rangaistuslaitokseen otetuista taikka heidän kanssaan yhteydessä olevista henkilöistä. Tietojen keräämisen tarkoitus on ennakoida ja torjua rangaistuslaitoksen järjestystä ja turvallisuutta uhkaavat poikkeukselliset tapahtumat. Uutta tiedostoa ei perustettaisi ilman muuta, vaikka saataisiin sellainen poikkeuksellista tapahtumaa koskeva tieto, jota ei voisi merkitä tavanomaisiin vankitietoihin. Tietoja ei olisi tarkoitus tallettaa jokaisesta epäilyksen alaiseksi joutuvasta vangista tai rangaistuslaitokseen otetusta, vaan turvallisuuden ja laitospöytäkirjojen vuoksi seurattavista henkilöistä. Rekisteröitävä tieto ei poliisin epäiltyjen rekisteristä saadun mallin mukaan koskisi yleensä henkilöä vaan useimmiten tapahtumaa. Sellaisissakin tilanteissa, joissa saadaan vakavasti otettava vihje vakavasta odotettavissa olevasta tapahtumasta tai tilanteesta, tiedot tulisi voida merkitä rekisteriin, vaikka siinä vaiheessa asiaa ei vielä voitaisi kytkeä tiettyyn henkilöön.

Rekisteriin talletettaisiin vain sellaisia tietoja, joita ei merkitä muihin vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmään kuuluviin henkilörekistereihin. Tämä parantaisi rekisterin tietoturvaa ja toimivuutta, koska rekisterissä olisi vain vähän rekisteritapahtumia. Lisäksi lain 15 §:n mukaisesti rekisteriä voisi käyttää vain suppea käyttäjäryhmä.

Turvallisuustietorekisterin erityisluonteen ja poikkeuksellisuuden sekä rekisterin käyttötarkoituksen vuoksi siihen voitaisiin kerätä tietoja myös muista henkilöistä kuin vangeista tai rangaistuslaitokseen otetuista. Kyse olisi edellä mainittujen henkilöiden kanssa yhteydessä olevia henkilöitä koskevista tiedoista. Tällaisen muun henkilön tiedon tallettaminen rekisteriin edellyttäisi aina sitä, että myös tämän henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyneen tai syyllistyvän rikokseen tai törppötyneen. ~~Turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen luovuttamisesta on tietojen käsittelyn periaatteita koskevaan 3 lukuun otettu oma pykälä (17 §), jossa on yksityiskohtaisesti lueteltu ne viranomaistahot, joille voidaan luovuttaa turvallisuustietorekisterin sisältämä tieto.~~

Rekisterin erityisluonteeseen liittyy myös 21 §:n 1 momentissa säännelty rekisteröidyn tarkastusoikeuden kieltö.

9 §. *Terveydenhuoltorekisteri.* Terveydenhuoltorekisteriin talletetaan vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa tarvittavia tietoja. Rekisteri voi sisältää paitsi henkilön terveydentilaa koskevia myös muita siihen liittyviä henkilökohtaisia tietoja. Viimeksi mainittuja tietoja voivat olla esimerkiksi henkilön perhesuhteita sekä koskevat tiedot. Terveydenhuoltorekisterin sisältämät vangin tai rangaistuslaitokseen otetun perustiedot tulevat vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmän kokonaisuudesta. Terveydenhuoltotietojen erityisluonteen ja salassapidettävyyden vuoksi terveydenhuoltorekisteriin talletettujen tietojen käsittelystä vastaisi vankeinhoitolaitoksen ylin terveydenhuollon ammattihenkilö eli vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri. Tästä huolimatta terveydenhuoltorekisteriin tehtävien merkintöjen oikeellisuudesta vastaisi luonnollisesti jokainen merkinnän tekävä terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu rekiste-

rin käsittelyyn oikeutettu henkilö.

Ehdotetun 9 §:n lisäksi terveydenhuoltorekisteriin talletettujen tietojen käsittelyyn sovelletaan 14, 15 ja 18 §:n säännöksiä. Muilta osin vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön terveydenhuoltoa koskevien tietojen käsittelystä säädetään erikseen. Keskeiset tällaiset säädökset ja määräykset ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annettu laki, terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamat määräykset potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä (1993:7). Vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen terveydenhuoltotietojen käsittelystä on annettu myös useita kansainvälisiä sääntöjä ja suosituksia, joissa korostetaan terveydenhuoltotietojen huolellista käsittelyä sekä luottamuksellisuutta. Tällaisia ovat muun muassa Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Nro R (98) 7 eettisistä ja organisatorisista näkökohdista vankilan terveydenhuollossa sekä eräänä erityissäännöksenä Maailman terveysjärjestön HIV-tartuntaa ja AIDS:ia vankiloissa koskevat ohjeet (WHO/GPA/DIR/93.3).

Luonteestaan johtuen terveydenhuoltorekisteri voisi sisältää tietoja myös muista henkilöistä kuin vangista tai rangaistuslaitokseen otetusta. Kyse olisi esimerkiksi vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön perheenjäsenistä taikka rikoksen uhreista. Tällaisten tietojen käsittelyn edellytyksenä on luonnollisesti se, että tiedot ovat vankeinhoitolaitoksen järjestämän terveydenhuollon toiminnan kannalta tarpeellisia.

10 §. *Tapaajarekisteri.* Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 a §:n mukaisesti vankia tai rangaistuslaitokseen otettua tapaamaan tulevista henkilöistä (vierailija) pidetään tapaajarekisteriä, johon merkitään tapaamista koskevat tiedot. Tapaajan yksilöintiä koskevat tiedot merkitään rekisteriin lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin nojalla. Tapaajarekisteri on siis ulkopuolisista henkilöistä pidettävä rekisteri, minkä vuoksi rekisteriin voidaan merkitä vain tapaamisten valvontaan liittyvät vähimmäistiedot.

Näiden tietojen käsittely on välttämätöntä, jotta vankeinhoitolaitos kykenee asianmukaisesti valvomaan ulkopuolisten henkilöiden liikkumista rangaistuslaitoksessa ja sen alueella. Tällä on tärkeä merkitys rangaistuslai-

tosten järjestyksen ylläpidossa. Joissakin tapauksissa vankien tai rangaistuslaitokseen otettujen tapaajien on todettu toimineen tai joutuneen toimimaan luvattomien esineiden tai aineiden kuljettajina vankilaan taikka vankilasta pois. Näin ollen on tärkeää, että tapaamisia koskevat tiedot ovat vankeinhoitolaitoksen käytössä mahdollisten väärinkäytösten tutkimiseksi. Muita tapaamiseen ja sen valvontaan liittyviä ja rekisteriin tallettavia tietoja ovat esimerkiksi tiedot tapaajan vangille tuomista tavaroista.

11 §. *Tapaamiskielto*rekisteri. Rekisteriin talletetaan tiedot henkilöistä, joille on annettu rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 a §:n mukainen tapaamiskielto.

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 a §:n mukaan vangilla on oikeus vastaanottaa vieraita valvonnan alaisena tai valvonnatta. Jos vierailijan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa vankilaan luvattomia aineita tai esineitä, johtaja voi antaa vierailijalle enintään kuuden kuukauden pituisen kiellon vierailta vankilassa. Tapaamiskielto voidaan tarvittaessa uusua. Tapaamiskieltoa ei saa antaa lähiomaiselle taikka vangin asiamiehensä toimivalle asianajajalle tai yleiselle oikeusavustajalle eikä silloin, kun tapaaminen voidaan laitoksen järjestystä vaarantamatta järjestää erityisen valvotuissa olosuhteissa.

Tapaamiskielto koskee 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja tapaajia. Tapaamiskieltoon ei voida asettaa muuta kuin tapaamisedot jo rikkonut henkilö. Tapaamiskielto voidaan antaa paitsi ulkopuoliselle henkilölle myös vangille tai rangaistuslaitokseen otetulle, joka on rikkonut jotakuta toista vankia tai rangaistuslaitokseen otettua tavatessaan tapaamisen ehtoja tapaamiskiellon asettamisen edellyttämällä tavalla.

Tapaamiskielto

rekisteriin merkitään tapaamiskiellon sisältö ja peruste sekä tapaamiskiellon voimassaoloaika. Tapaajan yksilöintiä koskevat tiedot merkitään rekisteriin 3 §:n 6 momentin nojalla. Tapaamiskiellon luonteesta voidaan pitää selvänä, että henkilön yksilöiminen riittävän tarkasti on välttämätöntä. Siksi rekisteriin ehdotetaan merkittäväksi myös rekisteröidyn henkilötunnus.

12 §. *Asioijarekisteri*. Vankeinhoitoasetuk-

sen 50 §:n 1 momentin mukaan rangaistuslaitokseen ei saa päästää ketään ilman asianmukaista lupaa. Rangaistuslaitoksessa käy useita ihmisiä suorittamassa esimerkiksi vankien toimintojen järjestämisen ja laitoshuollon kannalta välttämättömiä tehtäviä. Esimerkkeinä asioijista mainitaan kiinteistön korjaajat, elintarvikkeiden kuljettajat, vankien vapaa-ajantoimintoja järjestävät henkilöt sekä vankilaan tutustumaan tulevat opiskelijat. Asioijat liikkuvat rangaistuslaitosalueella laitoksen virkamiehiltä saamansa luvan perusteella. Heillä on velvollisuus noudattaa lupaan liittyviä ehtoja. Heidän kulkuaan laitosalueella valvotaan. Laitosjärjestyksen ja turvallisuuden vuoksi on tarpeen kerätä asioijista tietyt tiedot, jotta tiedetään, ketkä ovat laitosalueella liikkuneet, missä asioissa ja milloin.

Asioijat ovat lain 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettuja ulkopuolisia henkilöitä. Siksi on tärkeää, että heitä koskevia tietoja ei luovuteta yhteyksiin, joissa on mahdollista asioijia koskevien tietojen sekoittuminen vankeja tai rangaistuslaitokseen otettuja koskeviin tietoihin.

13 §. *Järjestystietorekisteri*. Lakiehdotuksen 13 §:ssä on tarkoitettu tehdä mahdolliseksi kerätä rangaistuslaitoksittain laitoksen järjestystä ja turvallisuutta koskevia tietoja, jotka voivat liittyä yksittäiseen vankiin, vankiryhmään tai tapahtumaan. Varmojen tietojen ohella näihin tietoihin voi sisältyä vihjeilonteisia tietoja. Tällaisten tietojen keräämistä varten pidetään järjestystietorekisteriä. Tietojen kerääminen on tarpeen esimerkiksi valvontahenkilökunnan työvuoron vaihtuessa, jolloin ei ehditä suullisesti välittää virkamieheltä toiselle kaikkea edellisessä vuorossa havaittua. Nykyisin näitä tietoja kerätään niin kutsuttuun asuntokorttiin.

Rekisterin sisältämien tietojen oikeellisuus ja tarpeellisuus tulee tarkastaa mahdollisimman pian niiden keräämisen jälkeen, jotta tieto voidaan tarvittaessa siirtää valvonta- ja toimintarekisteriin taikka virheellisen tiedon tapauksissa voidaan välttää aiheettomat epäilyt. Jos kyse on 8 §:ssä säännellyn turvallisuustietorekisterin mukaisista oikeaksi osoitettuneista vihjetiedoista, tieto siirretään turvallisuustietorekisteriin. Jos tieto osoittautuu virheelliseksi, se tulisi poistaa välittömästi ja

kaikilta virheellisiksi osoitetuilta osiltaan. Koska kyse on laitoksen sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisista tiedoista, tietoja ei luovutettaisi rikosseuraamusviraston eikä vankeinhoitolaitoksen ulkopuolelle.

3 luku. Tietojen käsittelyn periaatteet

14 §. *Arkaluonteisten tietojen käsittely.* Henkilötietolain 11 §:ssä kielletään arkaluonteisten tietojen käsittely. Arkaluonteisina pidetään muun muassa tietoja henkilön rikoksista ja niiden seuraamuksista, terveydentilasta ja terveydenhuoltotoimenpiteistä sekä sosiaalihuollon tarpeesta ja toimenpiteistä. Rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä tehtäisiin poikkeus näistä kolmeen henkilötietolain arkaluonteiseksi tiedoksi luokittelemaan tietojoukkoon, koska kyse on rangaistusten täytäntöönpanotehtävien kannalta keskeisistä tiedoista.

Rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta kuvaavat henkilötiedot liittyvät kiinteästi rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen täytäntöönpanotehtäviin ja ovat välttämättömiä rangaistusten täytäntöönpanemiseksi sekä tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi. Rikosseuraamusviraston tehtäviin kuuluvien rangaistusten ylitäytäntöönpanotehtävien vuoksi näiden tietojen käsittelytarve alkaa jo ennen rangaistuksen täytäntöönpanon alkua eli täytäntöönpanokirjan saapuessa tuomioistuimelta rikosseuraamusvirastolle.

Henkilötietolain 11 §:n 4 kohdassa todetaan arkaluonteiseksi tieto, joka koskee henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia. Pääosin tällaisia tietoja kerätään tämän lain 9 §:ssä tarkoitettuun terveydenhuoltorekisteriin. Mainitussa pykälässä on kuvailtu rekisterin sisältö sekä todettu, että tuomitun, vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön terveydenhuoltoa koskevien tietojen käsittelystä säädetään tämän lain 14, 15 ja 18 §:ssä sekä muilta osin erikseen muualla. Siten mainittujen henkilöiden terveydenhuoltoon

liittyvien arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta poikkeamista koskevia säännöksiä on myös yleisissä terveydenhuollon säädöksissä. Terveydenhuoltorekisterin lisäksi vangin terveydentilaan liittyviä tietoja voidaan asianomaisen kirjallisella suostumuksella kerätä ja tallettaa valvonta- ja toimintarekisteriin liittyvään vangin työ- ja toimintakyvyn arviointia koskevaan osaan. Myös yhdyskuntaseuraamusrekisteri voi sisältää henkilön terveydenhuoltoon liittyviä tietoja, joita asianomainen henkilö on itse kertonut kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehelle.

Henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia koskevia henkilötietoja tarvitaan rangaistusten täytäntöönpanossa selvitetäessä tuomitun, vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön sosiaalista asemaa ja pyrittäessä parantamaan hänen mahdollisuuksiaan elää rikoksetonta elämää. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi yhdyskuntaseuraamukseen tuomitun taikka vapautuvan vangin toimeentulotuen saanti sekä hänen asuntoasioidensa järjestely yhteistyössä kotikunnan sosiaaliviranomaisten kanssa.

Henkilötietolain arkaluonteisten tietojen käsittelykieltoa koskevan 11 §:n 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei vankeinhoidossa käsitellä. Nämä koskevat tietoja henkilön rodusta tai etnisestä alkuperästä taikka yhteiskunnallisesta, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta tai ammattiliittoon kuulumisesta tai tietoja henkilön seksuaalisesta suuntautumisesta tai käyttäytymisestä. Henkilön uskonnollinen vakaumus saattaa edellyttää rangaistuslaitoksen tavanomaisesta käytännöstä poikkeavia järjestelyjä esimerkiksi ruokavalion osalta. Poikkeukselliset järjestelyt toteutetaan henkilön pyynnön perusteella ja tällaisia tietoja käsitellään käytännön järjestelyjen toteuttamiseksi.

Ehdotetun lain 14 §:ään ehdotetaan otettavaksi 2 momentti, joka tekee mahdolliseksi yksittäistapauksessa asianomaisen vangin, tuomitun tai rangaistuslaitokseen otetun nimenomaisella suostumuksella kerätä ja tallettaa muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Tietojen keräämisen ja tallettamisen edellytyksenä on kuitenkin se, että kyseinen tieto on rekisterin käyttötarkoi-

tuksen kannalta tarpeellinen. Esimerkiksi tietoa, joka koskee henkilön kuulumista johonkin poliittiseen puolueeseen, ei voi kerätä ja tallettaa, koska kyseinen tieto ei ole vankeinhoitolaitoksen henkilörekisterien käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen. Nimenomaisella suostumuksella tarkoitetaan riittävästi yksilöityä kirjallista suostumusta, josta on säännös henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

15 §. *Tietojen käsittelyyn oikeutetut.* Rikosseuraamusviraston henkilörekisterit sisältävät arkaluonteista ja salassapidettävää tietoa. Siksi rikosseuraamusviraston, kriminaalihoitolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen virkamiehet ovat oikeutettuja näiden rekisterien sisältämien tietojen käsittelyyn vain siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Käytännössä tämä toteutetaan siten, että kullakin virkamiehellä on tietty, vain omien virkatehtäviensä hoitoon liittyvät käyttöoikeudet. Tietoteknisesti tämä voidaan toteuttaa salasanoin tehtäväkohtaisesti tai joissakin tapauksissa yksittäisen virkamiehen tehtäviin liittyen. Lisäksi nykyisin tietotekniikan keinoin on mahdollista selvittää, ketkä henkilöt ovat käsitelleet rekisterin tietoja. Näin voidaan valvoa virkatehtävien hoitamiseen liittyvän tietojen käsittelyn lain mukaisuutta.

Ehdotetussa 8 §:ssä tarkemmin säännelty turvallisuustietorekisteri on tarkoitettu poikkeuksellisia ja vaarallisia rangaistuslaitosta-pahtumia koskevien tietojen rekisteriksi. Rekisterin erityisluonteisuuden vuoksi sen sisältämien tietojen käsittelyyn oikeutettujen virkamiesten piiri olisi rajoitettu. Ottaen huomioon, että vankiloita on 23, joista osan alaisuudessa toimii melko itsenäisiä toimintayksiköitä, käsittelyoikeus on arveltu annettavan yhteensä noin sadalle rikosseuraamusviraston ja vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle. Rajoitettu käsittelijäryhmä on perusteltua tietojen ehdottoman salassa pysymisen vuoksi. Mahdollisimman rajoitettu käsittelijäjoukko on välttämätöntä myös siksi, että turvallisuustietorekisterin käyttäjät voivat joutua alttiiksi rikollisten suorittamalle painostukselle tai muulle epäasianmukaiselle kohtelulle. Ehdotetun 15 §:n 2 momentin mukaan turvallisuustietorekisteriä ja sen tietoja saisi käsitellä vain rikosseuraamusviraston erikseen

nimeämät rikosseuraamusviraston tai vankeinhoitolaitoksen virkamiehet. Vankiloissa näitä virkamiehiä olisivat ainakin johtaja, hänen ensimmäinen sijaisensa sekä vartiopäällikkö. Edellä mainittujen virkamiesten pysyvän käsittelyoikeuden lisäksi turvallisuustietorekisterin käsittelyoikeus voitaisiin antaa tarvittaessa muullekin vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle. Siltä osin kuin muut viranomaiset tarvitsevat turvallisuustietorekisterin sisältämiä tietoja, tietoja voitaisiin luovuttaa tämän lain 17 §:n mukaisesti. Turvallisuustietorekisterin käsittelijäluettelo ei olisi julkinen.

Ehdotetun momentin mukaan terveydenhuoltorekisteriä ja sen tietoja saisivat käsitellä vain terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka terveydenhuoltotehtäviä suorittavat muut henkilöt. Tämä rajoitus perustuu terveydenhuoltotietojen korostettuun salassapitovelvollisuuteen. Terveydenhuollon ammattihenkilöt on tyhjentävästi lueteltu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa ja asetuksessa (564/1994). Terveydenhuoltotehtäviä suorittava muu henkilö voi olla esimerkiksi lääkärin sanelua puhtaaksikirjoittava toimistosihteeri. Edellä todettu 15 §:n ensimmäisen virkkeen rajoitus, että tietoja voi käsitellä vain siltä osin kuin se on tarpeen omien virkatehtävien suorittamiseksi, koskisi myös terveydenhuoltohenkilöstöä sekä tässä pykälässä tarkoitettua terveydenhuoltotehtäviä suorittavaa muuta henkilöstöä. Terveydenhuoltorekisteriä koskevassa lain 9 §:ssä on todettu, että tuomitun, vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön terveydenhuoltoa koskevien tietojen käsittelystä säädetään tämän lain 14, 15 ja 18 §:ssä sekä muilta osin erikseen. Siten vankeinhoitolaitoksen henkilörekistereihin kuuluvan terveydenhuoltorekisterin käsittelyn yksityiskohtia koskevia säännöksiä on terveydenhuollon yleisissä säännöksissä, muun muassa potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa. Keskeisessä asemassa näissä säännöksissä on terveydenhuoltotietoihin liittyvä vaitiolovelvollisuus, josta eräitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa mainittuja poikkeuksia lukuunottamatta voidaan poiketa vain potilaan kirjallisella suostumuksella. Tällaiset terveydenhuollon yleiset vai-

tiolovelvollisuussäännökset velvoittavat myös vankeinhoitolaitoksen palveluksessa olevaa terveydenhuoltohenkilöstöä. Vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta säädetään ehdotuksen 18 §:ssä.

16 §. *Tietojen luovuttaminen rikosseuraamusviraston henkilökirjastoista.* Rangaistusten täytäntöönpanotehtävien luonteen vuoksi rikosseuraamusviraston, kriminaalihoitolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen henkilökirjastot sisältävät arkaluonteista tietoa, jonka pysymisestä salassa on pidettävä erityistä huolta. Kirjastojen sisältämien henkilötietojen luovuttamiseen sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, jollei ehdotetussa henkilötietojen käsittelyä rangaistusten täytäntöönpanossa koskevassa laissa muuta säädettäisi.

Ehdotetun lain 13 §:ssä tarkoitettuna, pääasiallisesti vain asianomaisen rangaistustietorekisterin käyttöön tarkoitettuna järjestystietorekisterin tietoja ei voitaisi luovuttaa vankeinhoitolaitoksen ulkopuolelle. Toiselle rangaistustietorekisterille tällainen tieto voitaisiin luovuttaa. Luovuttamiskielto perustuu näihin vihjeilmoituksiin tietoihin liittyvään epävarmuuteen. Järjestystietojen oikeellisuus on tarkastettava viipymättä, joten jos tiedot osoittautuvat oikeiksi, ne siirretään hyvin pian järjestystietorekisteristä valvonta- ja toimintarekisteriin taikka turvallisuustietorekisteriin.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin mukaan tässä laissa tarkoitettujen henkilökirjastojen rekisteripitäjänä toimiva rikosseuraamusvirasto saisi luovuttaa kahdesta henkilökirjastosta eli täytäntöönpanorekisteristä sekä valvonta- ja toimintarekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja momentissa erikseen mainituille viranomaisille sekä Kansaneläkelaitokselle. Salassapitosäännökset eivät estäisi näiden tietojen luovuttamista. Tällaisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin erikseen kunkin luovutuksensaajan kanssa. Teknisen käyttöyhteyden avulla luovutettavat tiedot voisivat koskea vain tuomittua, vankia ja rangaistustietorekisteriin otettua. Tällä tavoin luovutettavat tiedot eivät siis voisi koskea lain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua tapaajaa eikä 5 kohdassa tarkoitettua ulkopuolista henkilöä.

Teknisen käyttöyhteyden avulla ei voitaisi

luovuttaa turvallisuustietorekisterin eikä terveydenhuoltorekisterin tietoja näiden tietojen erityisluonteen vuoksi. Turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen luovuttamisesta säännellään ehdotettuun lakiin sisältyvässä 17 §:ssä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja terveydenhuollon erityissäännösten mahdollistamien poikkeuksien mukaisesti terveydenhuoltorekisteristä voitaisiin luovuttaa tietoja yksittäistapauksissa.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin 11-kohtainen luettelo niistä tahoista, joille voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla täytäntöönpanorekisterin ja valvonta- ja toimintarekisterin tietoja, perustuu yhteistyötahoille tehtyyn kirjalliseen tiedusteluun. Luovuttamisen edellytyksenä on, että luovutettavat tiedot ovat tarpeen kunkin erikseen mainitun viranomaisen tiettyjen tehtävien hoitamisessa. Nämä tehtävät on laissa lueteltu. Useilla näistä viranomaisista on jo omissa lainsäädännössään säännös, jonka nojalla ne ovat oikeutettuja saamaan rangaistusten täytäntöönpanoon liittyviä, erikseen määriteltyjä tietoja. Tällaisia säännöksiä on muun muassa sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (318/1963), väestötietolaissa (507/1993), poliisin henkilökirjastoista annetussa laissa ja poliisilaissa (493/1995).

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella voitaisiin poliisille luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja, joita tarvitaan poliisin perustehtävää varten eli rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi tieto henkilön olemisesta ehdonalaisten vapauden valvonnassa sekä tiedot hänelle tuomituista yhdyskuntaseuraamuksista taikka vangin poistumisluvasta, siviilityöluvasta, opintoluvasta, karkaamisesta tai avolaitoksesta luvatta poistumisesta. Tietoja voitaisiin teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa poliisille myös sen käsitellessä sellaisia lupahakemuksia, joiden ratkaiseminen edellyttää hakijan luotettavuuden selvittämistä. Tällainen lupa on esimerkiksi aseuskantolupa.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteella voitaisiin ulkomaalaisvirastolle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan oleskeluluvan, työluvun tai maastakarkotus-, käännytys-,

turvapaikka- tai kansalaisuusasian käsittelemiseksi. Kyseisten asioiden käsittelemiseksi ovat vankeinhoitolaitoksen täytäntöönpanorekisterissä sekä valvonta- ja toimintarekistereissä olevat tiedot keskeisiä.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella voitaisiin oikeusrekisterikeskukselle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan varallisuuteen kohdistuvien toimenpiteiden suorittamiseksi ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanemiseksi. Näissä toimenpiteissä on kyse esimerkiksi sakkojen perimisestä sekä tuomioistuimen vankeudeksi muuntaman sakkorangaistuksen täytäntöönpanon käynnistämisestä.

Ehdotetun momentin 4 kohdan perusteella voitaisiin ulosottoviranomaisille luovuttaa tietoja, joita tarvitaan ulosoton suorittamiseksi ja rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi. Avolaitoksessa työtä tekevä vanki saa käypää palkkaa, josta voidaan tiettyjen pidätysten jälkeen suorittaa ulosotto. Ulosottoviranomaiset tarvitsevat vankeinhoitolaitoksen täytäntöönpanorekisterin tietoja myös alit täytäntöönpanotehtävissään eli huolehtiesaan uusien täytäntöönpantaviksi tulevien vankeusrangaistusten täytäntöönpanon käynnistämisestä ja rangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentin 5 kohdan nojalla voitaisiin haastemiehelle luovuttaa haasteen tiedoksi antamiseksi tarvittavat tiedot. Kyse olisi pääsääntöisesti haastettavan henkilön olinpaikkaa koskevista tiedoista.

Ehdotetun momentin 6 kohdan perusteella voitaisiin viralliselle syyttäjälle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan syyteasian käsittelemiseksi. Tällainen tieto on esimerkiksi rikoksesta epäillyn henkilön vankilassaoloa koskeva tieto.

Ehdotetun momentin 7 kohdan perusteella voitaisiin tuomioistuimelle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan rikosasian käsittelemiseksi. Tällainen tieto on esimerkiksi täytäntöönpantavina olevia rangaistuksia koskevat tiedot.

Ehdotetun momentin 8 kohdan perusteella voitaisiin tulliviranomaisille luovuttaa tietoja, joita tarvitaan tullirikosten ehkäisemiseksi ja tutkimiseksi. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi tullirikoksesta epäillyn henkilön mahdollista poistumislupaa, siviilityölupaa tai karkaamista koskeva tieto.

Ehdotetun momentin 9 kohdan perusteella voitaisiin rajavartiolaitosviranomaiselle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan rajojen ja raja-alueen valvomiseksi sekä rikosentorjuntatehtävien suorittamiseksi. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi ulkomaalaisen vangin karkaamista koskeva tieto.

Ehdotetun momentin 10 kohdan perusteella voitaisiin sotilasviranomaisille luovuttaa tietoja asevelvollisrekisterin ylläpitämiseksi. Lisäksi voitaisiin pääesikunnan tutkintaosastolle luovuttaa tietoja, joita tarvitaan puolustusvoimien turvallisuustieto- ja rikostietorekisterin ylläpitämiseksi. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi asevelvollisten mahdollisia vankeusrangaistuksia koskevat sekä niiden suorittamisen valvontaa ja vangin toimintaan liittyvät tiedot.

Ehdotetun momentin 11 kohdan perusteella voitaisiin Kansaneläkelaitokselle luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja, joita se tarvitsee eläke-, sairausvakuutus- ja työtömyysturvaetuushakemusten käsittelemiseksi.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että 2 momentissa tarkoitettut tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietojen luovuttamisesta sovittaisiin erikseen kunkin luovutuksensaajan kanssa.

Ehdotetun 16 §:n 4 momentin mukaan rekisterinpitäjä tai sen määräämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen virkamies päättää tietojen luovuttamisesta. Tässä laissa tarkoitettujen henkilörekistereiden rekisterinpitäjänä toimii rikosseuraamusvirasto, jonka työjärjestyksessä määritellään tietojen käsittelystä vastaavat viraston virkamiehet. Ne kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen virkamiehet, jotka päättäisivät tietojen luovuttamisesta oman toimintayksikkönsä osalta, saisivat toimivaltuutensa erillisen määräyksen nojalla.

17 §. *Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä.* Kuten edellä 8 §:n perusteissa on todettu, turvallisuustietorekisteri on poikkeuksellinen, vain vakavia vankilajärjestyksestä ja turvallisuutta vaarantavia tekoja tai tapahtumia taikka niihin liittyviä vahvoja epäilyjä koskevia tietoja sisältävä rekisteri. On selvää, että näiden tietojen luovuttamiskynnys on nostettu korkeaksi. Turvallisuus-

tietorekisterin käsittelyyn oikeutettujen virkamiesten ryhmä on pieni. Turvallisuustietorekisterin tietoja voisivat luovuttaa vain rekisterin käyttöön oikeutetut virkamiehet. Tiedon luovuttaminen edellyttää aina yksittäistapauksellista harkintaa. Yksittäistapauksissa turvallisuustietorekisterin sisältämiä tietoja voitaisiin luovuttaa ehdotetussa pykälässä erikseen mainituille viranomaisille heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Näiden virkatehtävien tulee liittyä turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitukseen eli kyse on olta-va vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvan taikka vankeusajankaisen rikollisuuden sekä muiden poikkeuksellisten turvallisuutta vaarantavien rangaistuslaitostapahtumien torjumisesta tai selvittämisestä. Ne viranomaiset, joille turvallisuustietorekisterin tietoja voidaan luovuttaa, on laissa tyhjentävästi lueteltu. Kyseeseen tulisi tietojen luovuttaminen poliisille, puolustusministeriön pääesikunnan tutkintaosastolle, tullille, rajavartiolaitokselle ja ulkomaalaisvirastolle. Muu turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen luovuttaminen ei olisi mahdollista. Koska turvallisuustietorekisterin tiedot ovat poikkeuksellisia ja rekisteröityyn vakavia epäilyksiä liittäviä, tiedon antajan tulee ilmoittaa tiedon saajalle tiedon luotettavuusaste, esimerkiksi asteikolla varmistamaton - todennäköinen - varma.

18 §. *Tietojen luovuttaminen terveydenhuoltorekisteristä.* Terveydenhuoltorekisterin sisältämien tietojen käsittelyyn liittyy keskeisesti terveydenhuoltotietojen pitäminen salassa sivullisilta. Terveydenhuoltohenkilöstön erityiset salassapitosäännökset ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:ssä on säännös potilasasiakirjojen sisältämien tietojen salassapidosta: potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Sivullisella tarkoitetaan tässä muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Siten esimerkiksi rangaistuslaitoksen

valvontahenkilökuntaan kuuluva virkamies on tässä tarkoituksessa sivullinen, jolle ei voida ilman potilaan kirjallista suostumusta ilmaista potilasasiakirjojen sisältämiä tietoja.

Terveydenhuollon tietojen luottamuksellisuutta korostavat myös useat kansainväliset säännökset, muun muassa Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Nro R (98) 7 eettisistä ja organisatorisista näkökohdista vankilan terveydenhuollossa sekä eräänä erityissuosituksena Maailman terveysjärjestön HIV-tartuntaa ja AIDS:ia vankiloissa koskevat ohjeet (WHO/GPA/DIR/93.3). Eurooppalainen kidutuksen ja epäinhimillisen tai alentavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva komitea (CPT) on korostanut luottamuksellisuuden turvaamista vankiloiden terveydenhuollossa samalla tavalla kuin se on turvattu muualla yhteiskunnassa.

Lakiehdotusta valmisteltaessa on pohdittu sitä, pitäisikö vangin tai rangaistuslaitokseen otetun sairastamaa vakavaa tarttuvaa tautia, kuten esimerkiksi HIV:ta tai B- taikka C-hepatiittia, koskeva tieto ilmoittaa terveydenhuollon salassapitosäännöksistä huolimatta vangin tai rangaistuslaitokseen otetun kanssa lähityötä tekeväälle muulle kuin terveydenhuollon alan henkilöstölle, jotta henkilöstö tietäisi ottaa huomioon tartuntavaaran. Kyse on periaatteellisesta asiasta, johon liittyvät keskeisesti muun muassa ihmisoikeusnäkökohdat. Asia on tullut ajankohtaiseksi vankeinhoitolaitoksessa muun muassa siitä syystä, että vuoden 1999 aikana on vankiloissa tehdyissä HIV-testeissä todettu 33 uutta HI-viruksen kantajaa, kun HIV-tartuntoja edellisellä vuonna todettiin kuusi ja aikaisempina vuosina yksi. Vuoden 2000 aikana vankiloissa todettiin 13 uutta HI-viruksen kantajaa.

Vankeinhoitolaitos on vastuussa vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen terveydenhuollosta. On esitetty arvelu, että terveydenhuollon luottamuksellisuudesta luopuminen voisi aiheuttaa sen, että vangit eivätkä rangaistuslaitokseen otetut enää nykyisessä määrin tulisi esimerkiksi HIV-testeihin ja tällöin useat tartunnat jäisivät tulematta ilmi. Tällöin ei edes vanki tai rangaistuslaitokseen otettu itse eikä vankilan terveydenhuoltohenkilökunta tietäisi toimia taudin hoitamiseksi ja sen leviämisen ehkäisemiseksi. Tässä tilanteessa

saattaa piillä vaara, että sekä rangaistuslaitoksen henkilökunta että muut vangit ja rangaistuslaitokseen otetut joutuisivat vielä enemmän alttiiksi tartuntavaaralle kuin tilanteessa, jossa vain terveydenhuoltohenkilökunta ja asianomainen vanki tai rangaistuslaitokseen otettu tietäisivät tartunnasta ja voisivat toimia taudin vakavuuden edellyttämällä tavalla.

Tiedon saaminen yksittäisen vangin tai rangaistuslaitokseen otetun kantamasta vakavasta tarttuvasta taudista voisi johtaa siihen, että henkilökunta keskittäisi tartuntavaaran ehkäisemiseen liittyvät varotoimensa ensisijassa niihin vankeihin tai rangaistuslaitokseen otettuihin, joiden tartuntataudista tiedetään. Toisaalta edes terveydenhuoltohenkilöstö ei tiedä kaikkia vankilan tartuntatautitapauksia. Maailmalla on todettu vain yksi turvallisuusalalla tapahtunut HIV-tartuntatapaus, jossa vankilan virkamies joutui kosketuksiin HIV-positiivisen vangin veren kanssa. Tässä tapauksessa kyseinen virkamies nimenomaisesti tiesi vangin olevan viruksen kantaja. Suomen vankeinhoitolaitoksessa on tapahtunut yksi hepatiittitartunta, jossa tartunnan vangin verinäytteen käsittelytilanteessa saanut virkamies niin ikään tiesi vangin olevan taudinkantaja.

Vankeinhoitolaitoksessa on tehty ansiokasta koulutustyötä vakavien tarttuvien tautien leviämisen estämiseksi. Keskeisenä osana tätä työtä on myös terveydenhuoltohenkilökunnan ja vankien luottamukselliset välit. Terveydenhuoltotietojen luottamuksellisuus onkin keskeisimpiä terveydenhuoltoalaan liittyviä periaatteita. Siitä poikkeaminen edellyttää erittäin painavia perusteita.

Tietojen luovuttamista koskevassa pohdinnassa on vastakkain kaksi perusoikeutta: oikeus terveyteen ja oikeus yksityisyyteen. Vakavaa tarttuvaa tautia sairastavan henkilön yksityisyyden suoja ei voitane asettaa tärkeämmäksi oikeushyväksi kuin virkavelvollisuuksiaan tekevän henkilön oikeutta terveyteen. Tiedon luovuttamista tarkoin harkituissa tilanteissa puoltaa laissa säädetty periaate, jonka mukaan terveystiedot ovat salassa pidettäviä, jollei tiedon luovuttamisesta toiselle viranomaiselle ole laintasoista säännöstä.

Vankilaan on sijoitettu vastentahtoisesti moniongelmaisia henkilöitä, jotka ovat näis-

sä laitosoissa hyvinkin pitkiä aikoja. Pitkäaikainen laitossijoitus voi johtaa toisinaan arvaamattomaan käyttäytymiseen, jolla vanki tai rangaistuslaitokseen otettu voi vaarantaa paitsi oman myös muiden vankien ja rangaistuslaitokseen otettujen, rangaistuslaitoksen henkilökunnan sekä mahdollisesti ulkopuolisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden. On mahdollista, että tarttuvista taudeista kertominen henkilökunnalle voisi joissakin yksittäistapauksissa estää tartunnan saaneen vangin tai rangaistuslaitokseen otetun tartuntaa levittävää käyttäytymistä. Tautitapausten tiedon välittämisessä on kyse hallussa olevan tiedon hallinnasta, ei mahdollisten tautitapausten ennakoinnista.

Ruotsissa vankeinhoitoa vastaavan rikinnaalihuollon terveydenhuoltohenkilöstö on velvollinen ilmaisemaan rangaistuslaitoksen johtajalle vangin vakavasta tartuntatautitapauksesta säännelystä tartuntataudista. Tämä velvollisuus koskee muun muassa HIV:ta sekä B- ja C-hepatiittia. Ero Suomen ja Ruotsin tartuntatautiluokittelun välillä on siinä, että Ruotsissa edellä mainitut kolme tautia luokitellaan yleisvaarallisiksi tartuntataudeiksi, joista tulee ilmoittaa. Suomessa niitä ei ole määritelty yleisvaarallisiksi tartuntataudeiksi.

Norjassa terveydenhuoltohenkilöstöllä on pääsääntöisesti vaitiolovelvollisuus vangin terveydentilaa koskevista tiedoista. Tästä voidaan kuitenkin tehdä poikkeus tietyissä yleisvaarallisissa tartuntatautitapauksissa, kuten HIV-tapauksissa. Ennen vaitiolovelvollisuudesta poikkeamista asianomaisen terveydenhuollon ammattihenkilön tulee keskustella asiasta potilaan kanssa ja pyrkiä saamaan suostumus tiedon kertomiselle. Terveydenhuollon ammattihenkilö saa tällöin ilmaista tiedon henkilölle, jolla on vaara joutua tartunnalle alttiiksi. Tanskassa terveydenhuollon yleinen salassapitovelvollisuus on voimassa kaikilta osiltaan myös vankilaoloissa.

Ehdotetun pykälän mukaan vankia tai rangaistuslaitokseen otettua hoitava lääkäri tai hänen määräämänsä terveydenhuollon ammattihenkilö voisi tietyin edellytyksin antaa vangin tai rangaistuslaitokseen otetun vakavaa tarttuvaa tautia koskevan tiedon rangaistuslaitoksen johtajalle. Ennen tiedon kertomista lääkärin tulee pyrkiä keskustelemalla saamaan vanki tai rangaistuslaitokseen otettu

suostumaan tiedon antamiseen. Tieto voitaisiin antaa vain vangin tai rangaistuslaitokseen otetun oman, muiden vankien tai rangaistuslaitokseen otettujen, rangaistuslaitoksen henkilökunnan sekä muiden henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi. Ilmoitettavat taudit olisivat tarkasti rajatut: kyse voisi olla vain HIV-, B-hepatiitti- tai C-hepatiittitartunnoista taikka tartuntatautilain (583/1986) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista ja tartuntatautiasetuksen (786/1986) 2 §:ssä luetelluista yleisvaarallisista tartuntataudeista. Yleisvaarallisia tartuntatauteja ovat muun muassa A-hepatiitti, kurkkumätä ja tuberkuloosi. Johtaja olisi vangin tai rangaistuslaitokseen otetun terveydenhuoltoa koskevasta tiedosta salassapitovelvollinen.

Johtajan tiedonsaantimahdollisuutta pidetään perusteltuna siitä syystä, että johtaja voisi yhteistyössä vangin tai rangaistuslaitokseen otetun ja terveydenhuoltohenkilökunnan kanssa suunnitella vangin tai rangaistuslaitokseen otetun laitoksessa sijoittamista sekä hänen toimintojaan ottaen huomioon terveydentilan aiheuttamat erityisjärjestelyt. Johtajan tehtävänä onkin näissä tilanteissa omalta osaltaan turvata tartuntaa kantavalle vangille tai rangaistuslaitokseen otetulle sekä muille henkilöille turvalliset ja inhimilliset olot.

Terveydenhuoltotietojen ilmaisemisesta päättäisi asianomaista vankia tai rangaistuslaitokseen otettua hoitava vankeinhoitolaitoksen palveluksessa oleva lääkäri taikka hänen määräämänsä terveydenhuollon ammattihenkilö. Tiedon ilmaiseminen edellyttäisi erityisen painavaa jonkun henkilön terveyteen tai turvallisuuteen liittyvää syytä. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi se, että tarttuvaa tautia sairastavan vangin tiedetään käyttävän samoja huumausaineruisuja kuin sellitoverinsa ja tällä perusteella pitäisi voida siirtää kyseinen vanki toiseen selliin. Niin ikään vangin aggressiivisuus voi olla tällainen erityinen syy.

Se henkilöpiiri, jota säännöksellä suojeltaisiin, olisi hyvin laaja. Säännös koskisi rangaistuslaitoksen henkilökuntaa, tarttuvaa tautia kantavaa vankia tai rangaistuslaitokseen otettua itseään, muita vankeja ja rangaistuslaitokseen otettuja sekä muita henkilöitä, jotka tietyllä tavalla vankeinhoitolaitoksen valvonnan alaisissa olosuhteissa ovat tekemis-

sä kyseisen vangin tai rangaistuslaitokseen otetun kanssa. Esimerkkinä viimeksi mainitusta henkilöryhmästä todettakoon vangin tai rangaistuslaitokseen otetun lähiomaiset, jotka käyvät tapaamassa vankia tai rangaistuslaitokseen otettua. Ilmoitettavien tautien määrä olisi tarkoin rajoitettu: säännös koskisi vain HI-virusta, B- ja C-hepatiittia sekä muita vakavia tarttuvia tauteja.

Vankien sekä rangaistuslaitokseen otettujen ja terveydenhuollon sekä laitoksen johdon välisen luottamuksen säilyttämiseksi rangaistuslaitoksen johtaja ei saisi ilmaista tämän pykälän nojalla saamaansa tietoa muille henkilöille. Hänen tehtävänsä olisi pyrkiä turvaamaan laitoksessaan turvalliset ja terveelliset olot huolehtimalla sairastuneen vangin tai rangaistuslaitokseen otetun olojen järjestämisestä siten, että taudin tartuntariski olisi mahdollisimman pieni.

Sellaisissa erityisen törkeissä tapauksissa, joissa vanki tai rangaistuslaitokseen otettu tahallisesti tartuttaa tautia muihin henkilöihin, myös terveydenhuoltohenkilöstön vaitiolovelvollisuus väistyy rikoslain (39/1889) 15 luvun 10 §:n nojalla. Mainitussa lainkohdassa kriminalisoidaan törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen. Sen mukaan jos henkilö tietää esimerkiksi törkeän pahoinpitelyn tai törkeän terveyden vaarantamisen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos olisi vielä estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tällä säännöksellä kyetään turvaamaan terveydenhuoltohenkilöstön mahdollisuus ja jopa velvollisuus ilmaista vangin tai rangaistuslaitokseen otetun tarttuvaa tautia koskeva tieto tilanteen ollessa edellä kuvatulla tavalla poikkeuksellinen. Terveydenhuoltotietojen salassapidosta poikkeamaan velvoittavia säännöksiä on edellä todetun rikoslain säännöksen ohella muun muassa tartuntatautilaissa, kuolemansyyn selvittämistä annetussa laissa (459/1973), lastensuojelulaissa (683/1983) sekä oikeudenkäymiskäärä-

19 §. *Oikeus tietojen saantiin muilta viranomaisilta.* Ehdotetun lain 19 §:ään otettaisiin yksityiskohtaiset säännökset rikosseuraamus-

viraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen oikeudesta saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja muiden viranomaisten henkilörekistereistä. Tällä tavoin saatavat tiedot voisivat koskea vain tuomitua, vankia ja rangaistuslaitokseen otettua henkilöä. Lisäksi edellytetään, että saatavat tiedot ovat rangaistusten täytäntöönpanotehtävien tai näiden täytäntöönpanoviranomaisten muiden tehtävien kannalta tarpeellisia. Salassapitosäännökset eivät estäisi näiden tietojen saamista.

Lain 19 §:n 1 kohta koskee tietoa oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmään otetusta henkilöstä koskevasta päätösilmoituksesta. Vankeinhoitolaitoksella on jo nykyisin tällainen tiedonsaantioikeus. Tiedonsaanti tapahtuu siten, että oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmästä lähetetään ylitytöntöönpanijana toimivalle rikosseuraamusvirastolle tietoverkon välityksellä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten rangaistusilmoitukset ja täytäntöönpanokirjat. Rikosseuraamusvirasto tutkii tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuuden. Täytäntöönpanokelpoisten tuomioiden täytäntöönpanoasiakirjat rikosseuraamusvirasto lähettää tuomitun kotipaikkakunnan mukaan määräytyvälle kihlakunnanvirastolle ja vankilassa jo muusta syystä olevan osalta asianomaiseen rangaistuslaitokseen. Ehdotetun lainkohdan mukaan rikosseuraamusvirasto voisi teknisen käyttöyhteyden avulla edelleen saada kyseiset tiedot oma-aloitteisesti. Tämä on tärkeää, jotta voidaan nykyistä varhaisemmassa vaiheessa saada tietää esimerkiksi jo vankeusrangaistusta suorittavalle henkilölle tulossa olevasta uudesta vankeusrangaistuksesta.

Pykälän 2 kohta koskee tietoa väestön keskusrekisterissä olevan henkilön kansalaisuudesta, kotikunnasta, osoitteesta ja kuolemasta. Vankeinhoitolaitoksella on jo nykyisin tällainen tiedonsaantioikeus. Mainittuja tietoja tarvitaan ylitytöntöönpano- sekä tavanomaisten rangaistusten täytäntöönpanotehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi ajan tasalla oleva tieto henkilön kotikunnasta on välttämätön lähetettäessä täytäntöönpanoasiakirjoja asianomaiselle kihlakunnanvirastolle. Tiedon saaminen henkilön kuolemasta on tarpeen, jotta kuolleen henkilön täytäntöön-

panoasiakirjat voidaan siirtää aktiivirekisteristä arkistoon.

Pykälän 3 kohta koskee tietoa poliisiasian tietojärjestelmän etsintäkuulutusrekisterissä olevasta henkilöstä sekä pidätettyjen rekisterissä olevia tietoja henkilön olinpaikasta. Tämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen teknisen käyttöyhteyden avulla toteutettava tiedonsaantioikeus olisi uusi. Nämä tiedot olisivat tarpeen täytäntöönpanotoimien käytännön järjestämiseksi. Rikosseuraamusvirasto voi etsintäkuuluttaa henkilön vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Teknisen käyttöyhteyden avulla voitaisiin tarkastaa etsityn henkilön etsintäkuulutustiedot myös poliisin rekisteristä. Näiden tietojen saaminen nopeuttaisi rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Pykälän 4 kohta koskee tietoa syyttäjätietojärjestelmään otetun henkilön syyttämisasiain vaiheesta. Tämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen teknisen käyttöyhteyden avulla toteutettava tiedonsaantioikeus olisi uusi. Näiden tietojen tarpeellisuus korostuu, jos vankilassa olevalla henkilöllä on keskeneräisiä oikeusasioita, joiden seuraaminen on rangaistusten täytäntöönpanoviranomaisille tärkeää esimerkiksi vangin tuomioistuimeen kuljettamisen taikka odotettavissa olevien lisärangaistusten täytäntöönpanon kannalta.

Pykälän 5 kohta koskee tietoa ulosoton tietojärjestelmään otetun henkilön täytäntöönpanoasian vaiheesta. Tämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen teknisen käyttöyhteyden avulla toteutettava tiedonsaantioikeus olisi uusi. Tällaisen tiedon saaminen olisi rangaistusten täytäntöönpanon kannalta tarpeellista esimerkiksi tapauksissa, joissa vanki ansaitsee vankilassa tuloa, josta voidaan suorittaa palkan ulosmittaus. Käytännössä tämä on mahdollista vain avolaitoksissa, joissa vangit ansaitsevat keskimäärin 25—35 markkaa tunnilta.

Lain 18 §:n 6 kohta koskee tietoa ulkomaalaisviraston ulkomaalaisrekisterissä olevista rangaistuslaitoksessa olevan taikka olleen ulkomaalaisen henkilön tietyistä tiedoista. Näitä tietoja olisivat oleskelu-, karkotus- ja käännetyksasiaa sekä maasta poistamista tarkoittavan päätöksen toimeenpanoa koskevat

tiedot sekä tiedot maahantulokielloista ja sen pituudesta. Tämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen teknisen käyttöyhteyden avulla toteutettava tiedonsaantioikeus olisi uusi. Nämä tiedot olisivat välttämättömiä muun muassa vankeusrangaistusta suorittavan ulkomaalaisen henkilön eräitä hakemuksia käsiteltäessä. Esimerkiksi poistumislupaa, opintolupaa ja avolaitossijoitusta ratkaistaessa vankilassa pitää olla tieto edellä mainittujen ulkomaalaisviraston päätösten vaiheesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tästä sovittaisiin erikseen kunkin viranomaisen kanssa.

20 §. *Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotietojen saaminen ja luovuttaminen eräissä tilanteissa.* Ehdotetun 20 §:n 1 momentti koskee yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävissä tarvittavia, eräiltä valtion ja kunnan viranomaisilta saatavia tietoja, jotka ovat täytäntöönpanotyössä tarpeellisia yhdyskuntaseuraamukseen tuomitun taikka mahdollisesti tuomittavan henkilön elämäntilannetta kartoitettaessa. Kyseeseen voisivat tulla tiedot henkilön sosiaalisesta tilanteesta, kuten toimeentulosta, asumisesta, terveyspalveluiden käytöstä, työkyvystä, päihteiden käytöstä, koulutuksesta, työkokemuksesta, työllisyydestä ja asevelvollisuuden täyttämisestä. Näitä tietoja tarvittaisiin erityisesti laadittaessa nuorta rikoksenteikijää koskeva henkilötutkintaa, yhdyskuntapalveluun liittyvää soveltuvuusselvitystä sekä nuorisorangaistukseen liittyvää toimeenpanosuunnitelmaa. Viranomaisten salassapitosäännökset eivät estäisi kriminaalihuoltolaitosta saamasta näitä tietoja.

Ehdotetun 20 §:n 2 momentin mukaan kriminaalihuoltolaitos voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanemiseen liittyviä tietoja yksityiselle yhteisölle, säätiölle tai henkilölle. Tietojenanto-oikeus koskisi vain niitä tietoja, joita tarvitaan nimenomaan kyseisen täytäntöönpanotyön tekemistä varten. Tämän lainkohdan nojalla tietoja voitaisiin antaa esimerkiksi yksityishenkilölle, joka toimii ehdonalaisesti vapautetun, valvontaan määrätyn henkilön valvojana. Tietoja voitaisiin luovuttaa myös yhdyskuntaseuraamusten täy-

täntöönpanotyössä toimivalle yksityiselle yhteisölle, kuten yhdyskuntapalvelun palvelupaikan järjestäjälle tai säätiölle, kuten julkisoikeudellisen Kriminaalihuoltoyhdistyksen lakkaamisen jälkeen yksityisenä yhteisönä toimintaansa jatkaneelle Silta-valmennukselle. Tietojen luovuttamisesta päättäisi se kriminaalihuoltolaitoksen toimintayksikkö, jonka hallussa kyseiset tiedot sisältävä asiakirja on ja toimintayksikössä se virkamies, jonka tehtäväksi tietojen luovuttamisesta päättäminen on työjärjestyksessä uskottu.

Ehdotetun 20 §:n kanssa asiallisesti samansisältöiset säännökset sisältyvät nykyisin kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annetun lain 11 §:n 2 momenttiin ja 12 §:ään, jotka kumotaan rangaistusten täytäntöönpanon alan organisaatiouudistuksen yhteydessä 1 päivästä elokuuta 2001.

4 luku. Rekisteröidyn oikeudet

21 §. *Tietojen käsittelystä ilmoittaminen.* Ehdotetun lain 21 § sisältää säännöksen rekisteröityjen tietojen ilmoittamisesta rekisteröidylle. Pykälän ensimmäinen virke sisältää viittauksen asiaa koskevaan yleissäännökseen eli henkilötietolain 24 §:ään, jossa on säännelty informointi tietojen käsittelystä. Minitun pykälän 1 momentissa velvoitetaan rekisterinpitäjä henkilötietoja kerätessään huolehtimaan siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Tiedot on annettava henkilötietoja kerätessä ja tallettaessa tai, jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietoja on tarkoitus luovuttaa, viimeistään silloin, kun tietoja ensi kerran luovutetaan. Rikosseuraamusviraston henkilörekisterien osalta edellä mainittu tarkoittaa sitä, että rekisteröidylle tulee ilmoittaa, että rikosseuraamusvirasto on rekisterinpitäjä ja että käytännön rekisteröintitoimenpiteistä vastaavat rikosseuraamusviraston lisäksi kaikki kriminaalihuoltolaitoksen sekä vankeinhoitolaitoksen toimintayksiköt omalta osaltaan. Rekiste-

rinpitäjän edustajana toimivat virkamiehet käyvät ilmi kunkin viranomaisen työjärjestyksistä. Rekisterin käyttötarkoitus selviää ehdotetun lain 1 §:stä, jonka mukaan rekisterin käyttötarkoitus on rangaistusten täytäntöönpanotehtävien sekä muiden rikosseuraamusvirastolle, kriminaalihuoltolaitokselle ja vankeinhoitolaitokselle kuuluvien tehtävien suorittaminen.

Tietojen luovuttamiseen rikosseuraamusviraston henkilörekistereistä sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Tällainen tietojen luovuttaminen olisi yksittäistapauksellista ja tiedon pyytäjän olisi ilmoitettava tietojen saamisensa peruste. Rekisteröidylle tulee ilmoittaa, mitä tietoja ja mille tahoille luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla. Rekisteröidylle ilmoitetaan asianmukaisesti ne tiedot, jotka ovat tarpeen hänen oikeuksiensa käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Rekisteröidylle ilmoitetaan tietojen käsittelystä ehdotetun lain 4 luvun säännösten ja henkilötietolain 6 luvun mukaisesti.

Henkilötietolain 24 §:n 2 momentti sisältää poikkeukset mainitun pykälän 1 momentin mukaisesta tiedonantovelvollisuudesta. Tiedonantovelvollisuudesta voidaan poiketa muun muassa, jos rekisteröity on jo saanut nämä tiedot, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden vuoksi taikka rikosten ehkäisemiseksi taikka verotukseen tai julkiseen talouteen liittyvän valvontatehtävän vuoksi tai jos tietojen keräämisestä, tallettamisesta tai luovuttamisesta on nimenomaisesti säädetty.

Ehdotetussa 21 §:ssä säädettäisiin edellä todettujen henkilötietolain mukaisten tiedonantovelvollisuudesta poikkeamisperusteiden lisäksi yksi erityisesti vankeinhoitolaitoksen toimintaan liittyvä poikkeus. Sen mukaan tiedonantovelvollisuudesta voidaan poiketa, jos se on välttämätöntä rangaistuslaitoksen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi. Näissä tapauksissa olisi kyse esimerkiksi valvontaja toimintarekisteriin merkitystä, rangaistuslaitoksen ulkopuolelta saadusta tiedosta, joka voisi koskea hankkeilla olevaa vangin karkaamista. Turvallisuustietorekisteriin merkittävät tiedot koskevat niin poikkeuksellisia tapahtumia, että niihin pääsääntöisesti liittyy tässä pykälässä tarkoitettu mahdollisuus poiketa tiedonantovelvollisuudesta.

22 §. *Tarkastusoikeuden rajoitukset.* Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 26 §:ssä. Tarkastusoikeudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Henkilötietolain 26 §:n 3 momentti sisältää säännöksen korvauksen perimisestä tietojen antamisesta. Sen mukaan rekisterinpitäjä saa periä tietojen antamisesta korvauksen vain, jos siitä, kun asianomainen edellisen kerran sai tarkastettavakseen rekisterin tiedot, on kulunut vähemmän kuin yksi vuosi. Perittävän korvauksen tulee olla kohtuullinen eikä se saa ylittää tiedon antamisesta aiheutuvia välittömiä kustannuksia.

Henkilötietolain 27 § sisältää säännöksen tarkastusoikeuden rajoituksista. Henkilötietolain 26 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole muun muassa, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta tai haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä taikka jos tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka jonkun muun oikeuksille.

Henkilötietolain 27 §:n 2 momentin mukaan jos vain osa rekisteröityä koskevista tiedoista on sellaisia, että ne 1 momentin mukaan jäävät tarkastusoikeuden ulkopuolelle, rekisteröidyllä on oikeus saada tietää muut hänestä talletetut tiedot.

Tarkastusoikeuden rajoitusta koskevan henkilötietolain yleissäännöksen lisäksi rikosseuraamusviraston henkilörekisteriin merkityn henkilön tarkastusoikeutta voitaisiin rajoittaa ehdotetun lain 22 §:n 1 momentin erityissäännöksellä. Tarkastusoikeutta voitaisiin rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka rangaistuslaitoksen järjestykselle ja turvallisuudelle taikka rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen henkilökunnan tai muun henkilön turvallisuudelle. Kyse olisi siis tavanomaisista tapahtumista poikkeavista järjestystä ja turvallisuutta vaarantavista seikoista. Siten

esimerkiksi valvonta- ja toimintarekisterin sisältämät tavanomaiset tiedot ovat yleensä rekisteröidyn tarkastettavissa.

Tiedon tallettaminen 8 §:n mukaiseen turvallisuustietorekisteriin edellyttää, että kyse on poikkeuksellisella tavalla laitosjärjestystä ja turvallisuutta vaarantavasta teosta tai tapahtumasta taikka sellaisen uhkasta. Ehdotetun lain 13 §:ssä tarkoitetun järjestystietorekisterin tiedot puolestaan ovat luonteeltaan varmistamattomia ja vain väliaikaisesti tässä rekisterissä säilytettäviä. Näiden rekisterien erityisen luonteen vuoksi voidaan pitää selvänä, että niiden sisältämiin tietoihin rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 5 §:n 3 momentissa viitataan henkilötietolakiin, kun on kyse potilaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat potilasasiakirjoissa olevat tiedot. Siten vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltorekisterin tarkastusoikeuden rajoitus määräytyy henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan: tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka jonkun muun oikeuksille.

Ehdotetun lain 22 §:n 2 momentin mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitukset eivät estä rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden tutkimista. Lakiin nimittäin ehdotetaan otettavaksi säännös tietosuojavaltuutetun oikeudesta tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuus tilanteissa, joissa rekisteröity tätä pyytää.

23 §. *Tarkastusoikeuden toteuttaminen.* Henkilötietolain 28 §:ssä on säännös tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Henkilötietolain 28 §:n 1 momentissa todetaan, että rekisteröity voi käyttää tarkastusoikeuttaan esittämällä tarkastamista koskevan pyynnön rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetussa tai sitä vastaavalla tavalla varmennetussa asiakirjassa tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Ehdotetussa henkilötietojen käsittelyä rangaistusten täytäntöönpanossa koskeva laki poikkeaisi tästä yleissäännöstä poliisin ja rajavartiolaitoksen tapaan: tarkastusoikeutta voisi käyttää vain henkilökohtaisesti eikä sitä voitaisi käyttää edes omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla. Tätä järjestelyä on pidetty tarpeellisena, jottei rikosseuraamusviraston

henkilörekisterien sisältämiä arkaluonteisia tietoja joutuisi esimerkiksi rekisteröidyn vangin vankitovereiden tietoon. Esimerkiksi valvonta- ja toimintarekisteri voi sisältää tietoja muistakin vangeista kuin rekisteröidystä vangista. Näin olisi mahdollista, että vanki, jolla ei ole tarkastusoikeutta kaikkiin omiin tietoihinsa, voisi saada näitä tietoja toisen vangin rekisteritietojen kautta. Henkilökohdasta tarkastusoikeutta voisi käyttää paitsi rikosseuraamusvirastossa, myös jokaisessa kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen toimintayksikössä.

5 luku. Tietoturvaluisuus ja tietojen säilyttäminen

24 §. *Arkaluonteisten tietojen suojaaminen.* Rikosseuraamusviraston henkilörekisterien sisältämien tietojen arkaluonteisuudesta johtuen rikosseuraamusviraston tulee huolehtia erityisen tarkasti tietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tämän tavoitteen täyttämiseksi tekniset ratkaisut pitää toteuttaa erityinen turvallisuus- ja varmuusvaatimus huomioon ottaen. Tietojen asianmukaiseksi suojaamiseksi rikosseuraamusviraston tulee huolehtia siitä, että henkilötietoja käsittelevät virkamiehet saavat asianmukaisen koulutuksen tämän tehtävän hoitamiseksi. Koulutuksen on sisällettävä paitsi henkilötietojen käsittelyn periaatteet myös tietojärjestelmien teknisen lähettämisen opastus. Käytännössä jokseenkin lähes jokainen rikosseuraamusvirasto, kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen virkamies virkatoimissaan osallistuu arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn.

25 §. *Tietojen poistaminen rekisteristä.* Ehdotettu pykälä sisältää säännökset rikosseuraamusviraston henkilörekistereissä olevien tietojen poistamista koskevista periaatteista ja määräajoista. Rekisterissä oleva tieto tulee poistaa heti, kun tiedolla ei ole enää käyttöä. Tämän periaatteen lisäksi on ehdotettu säädettäväksi eri tietotyyppejä varten ehdottomat poistoajat. Tietojen poistamisella tarkoitetaan niiden poistoa henkilörekisteristä. Rikosseuraamusviraston henkilörekisterien sisältämät tiedot siirretään rekisteristä poistamisen jälkeen arkistoon. Siltä osin kuin on kyse rangaistuksen määräämiseen ja sen

muodolliseen täytäntöönpanoon liittyvistä asioista, tiedot siirretään rikosseuraamusviraston ylläpitämän keskusvankirekisterin arkistoon. Henkilön rangaistusaikaisten toimintojen järjestämiseen liittyvät tiedot säilytetään kyseisen rangaistuslaitoksen arkistossa.

Ehdotetun lain 5 §:ssä säännelystä yhdyskuntaseuraamusrekisteristä esitetään tietojen poistamista 10 vuoden kuluttua henkilön viimeisimmän yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon päättymisestä. Tätä tiedon poistamisaikaa pidetään perusteltuna siksi, että mahdollisen uuden yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa voidaan tarvita aikaisemman yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa kertyneitä tietoja.

Ehdotetun lain 6 §:ssä säännelystä täytäntöönpanorekisteristä ehdotetaan tietojen poistamisen takarajaksi 10 vuotta rekisteröidyn viimeisimmästä vapautumisesta rangaistuslaitoksesta tai siitä, kun hän on lopettanut viimeisimmän yhdyskuntaseuraamuksensa suorittamisen. Tämä poistoaika määräytyy sen perusteella, että henkilön mahdollisten uusien rangaistuslaitoskausien järjestämiseksi on tärkeää voida rekisteristä löytää aikaisempien kausien aikana toteutetut vankeinhoidolliset toimenpiteet. Jos henkilö 10 vuoden kuluttua tuomitaan uuteen vankeusrangaistukseen taikka yhdyskuntaseuraamukseen, hänen rangaistuksensa täytäntöönpanon tai toimeenpanon järjestelyissä ei yleensä ole välttämätöntä nojautua tai viitata aikaisempiin rangaistuskauziin.

Ehdotetun lain 7 §:ssä säännelystä valvonta- ja toimintarekisteristä tiedot poistettaisiin heti käyttötarpeen lakattua, kuitenkin viimeistään 10:ssä vuodessa siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut rangaistuslaitoksesta. Rekisteri sisältää vankeinhoidollisesti keskeiset tiedot, joiden käyttäminen mahdollisilla myöhemmilläkin rangaistuskauzilla on monissa tapauksissa tarkoituksenmukaista tuomitun tai vangin valvonnan sekä toimintojen järjestämisen kannalta. Tällöin rekisteristä voidaan nähdä aikaisempien rangaistuskausien aikana todetut tai sovitut erityiset valvonnan tarpeet sekä osallistumisvelvollisuuden täyttämisen ja muiden toimintojen järjestämisen mahdollinen toteuttaminen siten, että toiminta nivoutuu tarkoituksenmukaisesti aikaisemmalla rangaistuskauzella to-

teutettuun toimintojen kokonaisuuteen. Näiden tietojen perusteella voidaan arvioida, ovatko tuolloin ajankohtaisina pidetyt toimenpiteet ja järjestelyt edelleen tarpeellisia. Niin ikään tässä poistoaajan määrittämisessä on lähdetty siitä, että yli 10 vuoden takaiset järjestelyt eivät pääsääntöisesti enää ole ajankohtaisia suunniteltaessa uuden rangaistuskauden vankeinhoidollista sisältöä. Valvontaja toimintarekisterin alainen, lain 12 §:ssä säännelty järjestystietorekisteri on luonteeltaan tilapäinen rekisteri, josta paikkansapitäviksi todetut tiedot siirretään valvonta- ja toimintarekisteriin taikka turvallisuustietorekisteriin ja virheellisiksi havaitut tiedot poistetaan. Näin ollen tämän rekisterin tietojen poistaminen ei ole tässä pykälässä tarkoitettussa mielessä tarpeellista.

Ehdotetun lain 8 §:ssä säännellyn turvallisuustietorekisterin tiedot ehdotetaan poistettaviksi heti käyttötarpeen lakattua, kuitenkin viimeistään 10 vuoden kuluttua kyseistä rekisteröityä koskevasta viimeisimmästä merkinnästä. Turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen poikkeuksellisen luonteen vuoksi tietojen poistamisessa korostuu merkittävästi välitön poistaminen heti tiedon käyttötarpeen lakattua. Tähän liittyen pykälän 2 momentissa rekisterinpitäjä velvoitetaan tarkistamaan turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen tarpeellisuus vähintään kerran vuodessa. Koska turvallisuustietorekisteriin on kaavailtu merkittäväksi vain poikkeuksellisia ja erityisluonteisia tietoja, sen tietosisältö ei muodostune kovin laajaksi. Näin ollen rekisterin sisältämien tietojen käyttötarpeen tarkistaminen vuosittain olisi käytännössä varsin helposti järjestettävissä. Turvallisuustietojen säilyttäminen koko 10 vuoden ajan olisi siis hyvin poikkeuksellista.

Ehdotetun lain 10 §:ssä säännelty tapaajarekisteri koskee tapaajia eli henkilöitä, jotka käyvät luvallisesti tapaamassa vankia. Kyse on ulkopuolisista henkilöistä eli muista kuin tuomituista, vangeista tai rangaistuslaitokseen otetuista. Tästä syystä rekisterin tietojen poistamisessa korostetaan velvollisuutta poistaa tiedot heti niiden käyttötarpeen lakattua. Käytännössä tapaajarekisterit ovat hyvin laajoja, joten tietojen käyttötarpeen tarkistaminen on varsin työlästä. Tämä tosiasia ei kuitenkaan lievennä lakiin ehdotettua velvoi-

tetta poistaa tiedot välittömästi käyttötarpeen lakattua. Tapaajien ulkopuolisuutta painotetaan myös poistamisen viimeisimmän ajan määrittämisessä puolta lyhyemmäksi kuin tuomituilla, vangeilla ja muilla rangaistuslaitokseen otetuilla. Tiedot olisi poistettava rekisteristä viimeistään viiden vuoden kuluttua tapaamisajankohdasta.

Ehdotetun lain 11 §:ssä säännellyn tapaa- miskieltorekisterin tietojen poistamisessa korostuu rekisteröityjen ulkopuolisuusasema. Siten tiedot olisi poistettava välittömästi käyttötarpeensa lakattua. Tapaamiskiellon asettaminen on poikkeuksellinen toimenpide, joten näiden tietojen tarpeellisuuden tarkistaminen säännöllisin ja lyhyehköin väliajoin on toteutettavissa. Kuten tapaajarekisterin, myös tapaa- miskieltorekisterin tiedot on poistettava viimeistään viiden vuoden kuluttua kiellon päättymisestä.

Ehdotetun lain 12 §:ssä säännelty asioija- rekisteri koskee ulkopuolisia henkilöitä, jotka luvallisesti liikkuvat rangaistuslaitoksen alueella työasiassa tai muissa tehtävissä taikka muutoin käyvät laitoksessa. Heidän tietojensa rekisteröintitarve on pääsääntöisesti hyvin lyhytaikainen. Siksi on perusteltua, että nämä tiedot poistetaan heti tiedon käyttötarpeen lakattua. Käytännössä tämän periaatteen toteuttaminen on työlästä, koska rangaistuslaitoksissa käy erilaisissa asioissa varsin suuri joukko henkilöitä. Tietojen poistamisen takaraja olisi kaksi vuotta kyseistä henkilöä koskevasta viimeisimmästä merkinnästä.

Ehdotetun lain 13 §:ssä säännelty järjestys- tietorekisteri on tarkoitettu vain lyhytaikaiseksi, hieman epävarmojen tietojen rekisteriksi. Tietojen paikkansapitävyys tulee tarkastaa välittömästi. Todenmukaisiksi osoitettavat tiedot voidaan tarvittaessa siirtää järjestys- ja valvontarekisteriin tai turvallisuustietorekisteriin. Rekisterin sisältämien tietojen väliaikaisen luonteen vuoksi tietojen säilyttämisaika olisi enintään yksi vuosi tiedon merkittämisestä rekisteriin.

Tietojen poistaminen ehdotetun lain 9 §:ssä säännellystä terveydenhuoltorekisteristä tapahtuu terveydenhuoltoa koskevien yleisten säännösten mukaisesti eikä tässä ehdotetussa 25 §:ssä säännellä terveydenhuoltotietojen poistamista rekisteristä. Näistä keskeisimmät ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annettu

laki, terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamat määräykset potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä (1993:7).

Ehdotettu tietojen poistamista koskeva 25 §:n 2 *momentti* sisältää kaikkia rikosseuraamusviraston henkilörekistereitä koskevan poistosäännön, jonka kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan tietojärjestelmästä viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tämän jälkeen tiedot siirretään arkistoon.

Ehdotetun pykälän 3 *momentti* sisältää edellä jo todetun rekisterinpitäjälle asetetun veloitteen tarkistaa turvallisuustietorekisterin tietojen tarpeellisuus vähintään vuosittain. Muiden rekistereiden osalta tällaista veloitetta ei ole asetettu lähinnä käytännön syistä, koska useiden rekisterien tietosisällöt ovat varsin laajat ja niiden systemaattinen läpikäyminen vuosittain olisi kohtuuttoman suuri tehtävä. Tämä seikka ei poista pykälän 1 momentissa säädettyä veloitetta poistaa tiedot rekisteristä heti käyttötarpeen lakattua eli tietojen tarpeellisuuden tarkistus on suoritettava, muttei välttämättä systemaattisesti koko rekisterin osalta vuosittain.

Ehdotetun pykälän 4 *momentin* avulla turvattaisiin rangaistusten täytäntöönpanotietojen löytyminen sen jälkeen, kun tiedot on poistettu aktiivisesta tietokannasta. Tämä tapahtuisi siten, että 6 §:ssä säännellyn täytäntöönpanorekisterin tiedot muodostavat arkistohakemiston, jonka perusteella tuomittuja, vankeja ja rangaistuslaitokseen otettuja koskevat tiedot ovat saatavilla. Näiden hakemistotietojen avulla voidaan arkistoista vaikeuksitta löytää kyseistä henkilöä koskevat kaikki rangaistuksen täytäntöönpanotiedot. Tämän hakemiston avulla voidaan turvata muun muassa tilastointia ja selvityksiä sekä tieteellistä tutkimusta varten tarvittavien tietojen saatavuus. Arkistohakemistosta tiedot poistetaan 50 vuoden kuluttua rekisteröidyn viimeisimmästä vapautumisesta taikka siitä, kun hän on lopettanut viimeisimmän yhdyskuntaseuraamuksensa suorittamisen. Tämän määräajan kuluttua tiedot ovat enää arkistossa, josta niiden löytäminen ilman hakemistorekisteriä on työlästä.

26 §. *Virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen.* Ehdotetussa pykälässä oikeutettai-

siin rekisterinpitäjä henkilötietolain tiedon korjaamisesta koskevan säännöksen estämättä säilyttämään virheelliseksi todettu tieto. Henkilötietolain 29 § sisältää säännöksen tiedon korjaamisesta, jonka mukaan rekisterinpitäjä on velvollinen ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaisemaan, poistamaan tai täydentämään rekisterissä olevan, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellisen, tarpeettoman, puutteellisen tai vanhentuneen henkilötiedon. Ehdotetulla poikkeuksella henkilötietolaista tehdään mahdolliseksi säilyttää korjatun tiedon ohella virheelliseksi todettu tieto. Tällä turvataan se, että virheellisiksi väitettyjen virkatoimien tutkimisessa voidaan saada nähtäväksi asiaan liittyvät merkinnät. Virheelliseksi todettu tieto voidaan kuitenkin säilyttää vain, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen taikka vankeinhoitolaitoksen henkilökuntaan kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Virheelliseksi todettua tietoa ei saa käyttää muuhun kuin edellä tarkoitettuun oikeuksien turvaamisen tarkoitukseen. On välttämätöntä huolehtia siitä, ettei tällainen tieto joudu sellaisiin yhteyksiin, joissa sitä saatetaan pitää paikkansapitävänä tietona. Virheellisiksi todettuihin tietoihin sovelletaan niiden tietotyyppistä riippuen 25 §:ssä säänneltyjä poistoajoja.

6 luku. Erinäisiä säännöksiä

27 §. *Rangaistussäännökset.* Ehdotetun lain rangaistussäännöksessä on viittaus rikoslain tieto- ja viestintärikoksia koskevaan 38 luvun 1 tai 2 §:ään sekä rikoslain virkarikoksia ja julkisyhteisön työntekijän rikoksia koskevaan 40 luvun 5 §:ään.

Rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ään sisältyvät säännökset salassapitorikoksesta ja -rikoksesta. Salassapitorikoksesta on kyse, jos henkilö salassapitovelvollisuutensa vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon taikka käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi. Salassapitorikoksesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuo-

deksi. Jos salassapitorikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Rikoslain 40 luvun 5 § sisältää säännökset virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta, joka täyttyy, jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti paljastaa salassa pidettävän asiakirjan tai tiedon taikka käyttää näitä hyväksi. Virkasalaisuuden rikkomisesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos muualla lainsäädännössä on säädetty edellä todettuja rikoslain mukaisia rangaistuksia ankarampi rangaistus, tuomitaan teosta sen mukaan.

Ehdotetun pykälän 2 momentti sisältää säännöksen henkilörekisteririkoksesta, jonka osalta viitataan rikoslain 38 luvun 9 §:ään sekä henkilörekisteriin kohdistuvasta tietomurrosta, jonka osalta viitataan rikoslain 38 luvun 8 §:ään. Henkilötietorikkomuksen rangaistussäännös on henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa.

28 §. *Tarkemmat säännökset.* Ehdotettu laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa ei sisällä yksityiskohtaisia rekisterien tietosisältöjen kuvauksia. Näistä on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset myös rekistereiden käyttötarkoituksesta.

29 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Säätämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Hallitus katsoo esityksen olevan sopuoinnussa perustuslain kanssa, minkä vuoksi se katsoo, että esitykseen sisältyvät lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Lakiehdotukset

Laki

henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään rangaistusten täytäntöönpanotehtävien sekä muiden rikosseuraamusvirastolle, kriminaalihuoltolaitokselle ja vankeinhoitolaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, henkilötietolakia (523/1999).

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *tuomitulla* henkilöä, jonka tuomioistuin on tuominnut vankeusrangaistukseen, sakan muuntorangaistukseen tai yhdyskuntaseuraamukseen;
- 2) *vangilla* henkilöä, joka suorittaa vankeusrangaistusta taikka sakan muuntorangaistusta;
- 3) *rangaistuslaitokseen otetulla* henkilöä, joka on vangittu tai muutoin lain nojalla otettu rangaistuslaitokseen;
- 4) *tapaajalla* henkilöä, joka käy luvallisesti tapaamassa vankia;
- 5) *ulkopuolisella henkilöllä* muuta kuin edellä 1—3 kohdassa tarkoitettua henkilöä, joka luvallisesti oleskelee rangaistuslaitoksen alueella;

6) *yhdyskuntaseuraamusta suorittavalla* ehdollisesti tuomittua, valvontaan määrättyä nuorta rikoksenteikijää, nuorisorangaistusta taikka yhdyskuntapalvelua suorittavaa henkilöä tai valvontaan määrättyä ehdonalaisessa vapaudessa olevaa henkilöä.

2 luku

Rikosseuraamusviraston henkilörekisterit

3 §

Rikosseuraamusviraston valtakunnalliset henkilörekisterit

Tässä laissa tarkoitettujen tietojen käsittelemiseksi rikosseuraamusvirasto (rekisterinpitäjä) pitää automaattisen tietojenkäsittelyn avulla kriminaalihuoltolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmää.

Kriminaalihuoltolaitoksen tietojärjestelmään kuuluu valtakunnallisena henkilörekisterinä yhdyskuntaseuraamusrekisteri.

Vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmään kuuluvat seuraavat valtakunnalliset henkilörekisterit:

- 1) täytäntöönpanorekisteri;
- 2) valvonta- ja toimintarekisteri;
- 3) turvallisuustietorekisteri;
- 4) terveydenhuoltorekisteri.

Rikosseuraamusvirasto pitää 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetuista tapaajista ja 5 kohdassa tarkoitetuista ulkopuolisista henkilöistä seuraavia henkilörekistereitä:

- 1) tapaajarekisteri;
- 2) tapaamiskieltorekisteri;
- 3) asioijarekisteri.

4 §

Yksilöintitiedot

Rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavina tietoina 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun yhdyskuntaseuraamusrekisteriin ja 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin vankeinhoitolaitoksen henkilörekistereihin talletetaan rekisteröidyn nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotikunta ja osoite sekä mahdolliset henkilötuntemerkit.

Rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavina tietoina ja hakutunnuksena talletetaan rikosseuraamusviraston 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuun tapajarekisteriin ja tapaamiskielto rekisteriin rekisteröidyn nimi ja henkilötunnus sekä asioijarekisteriin rekisteröidyn nimi ja syntymäaika.

Rekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuudesta vastaa rekisterinpitäjän lisäksi kriminaalihuoltolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen toimintayksikkö, joka on tallettanut tiedon rekisteriin.

5 §

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri sisältää yhdyskuntaseuraamuksen tuomitsemisen ja täytäntöönpanon kannalta tarpeelliset tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta henkilöstä. Näitä tietoja ovat:

- 1) rikos- ja tuomiotiedot;
- 2) ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikosentekijöiden valvonnan ehdot ja muut valvontaan liittyvät tiedot;
- 3) nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman sisältö ja muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot;
- 4) yhdyskuntapalvelun palvelusuunnitelma ja muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot;
- 5) ehdonalaisesti vapautetun valvonnan ehdot ja muut valvontaan liittyvät tiedot;
- 6) 2—5 kohdassa mainittuja seuraamuksia varten laadittaviin henkilötutkintoihin, soveltuvuusselvityksiin sekä muihin valmisteleviin toimenpiteisiin ja lausuntoihin liittyvät tiedot.

6 §

Täytäntöönpanorekisteri

Täytäntöönpanorekisteri sisältää tuomitun, vangin ja rangaistuslaitokseen otetun rangaistuksen täytäntöönpanoa sekä tutkintavankeuden toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja ovat:

- 1) rikos- ja tuomiotiedot;
- 2) tiedot tutkintavankia koskevista erityisistä määräyksistä;
- 3) yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat muut kuin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot;
- 4) tiedot kurinpitoseuraamuksesta;
- 5) täytäntöönpanon tai toimeenpanon alkamista ja päättymistä koskevat tiedot;
- 6) muut vankeusrangaistuksen täytäntöönpanemiseksi sekä tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi välttämättömät tiedot.

7 §

Valvonta- ja toimintarekisteri

Valvonta- ja toimintarekisteri sisältää laitostjärjestyksen ylläpitämistä sekä vangin tai rangaistuslaitokseen otetun valvontaa ja toimintaan osallistumista varten tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja ovat:

- 1) sijoittaminen vankeinhoitolaitoksessa ja rangaistuslaitoksessa;
- 2) valvonnan järjestäminen ja turvallisuuden ylläpitäminen;
- 3) osallistumisvelvollisuuden täyttäminen ja muuhun toimintaan osallistuminen;
- 4) koulutus, työkokemus ja sosiaalinen tilanne;
- 5) työ- ja toimintakyvyn arviointi sekä muut toimintaan sijoittamista varten tehdyt arvioinnit;
- 6) yhteydet rangaistuslaitoksen ulkopuolelle;
- 7) vapautumisen valmistelu;
- 8) karkaaminen ja avolaitoksesta luvatta poistuminen sekä poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkominen samoin kuin rangaistuslaitoksen ulkopuoliseen lai-

tokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikominen;

9) kurinpitovirheet.

Vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön tietoihin voi sisältyä edellä 1 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömiä tietoja myös muista henkilöistä kuin vangista tai rangaistuslaitokseen otetusta.

8 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri sisältää vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvan taikka vankeusaikaisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

1) syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta; tai

2) myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Rekisteri voi sisältää tietoja myös muista poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista rangaistuslaitostapahtumista sekä tapahtumiin liittyvistä henkilöistä.

9 §

Terveydenhuoltorekisteri

Terveydenhuoltorekisteri sisältää vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henkilön hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettäviä, laadittuja tai saapuneita asiakirjoja taikka teknisiä tallenteita, jotka sisältävät hänen terveydentilaansa koskevia tai siihen liittyviä muita henkilökohtaisia tietoja. Terveydenhuoltorekisteriin talletettujen tietojen käsittelystä vastaa vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rekisteröidyn terveydenhuoltoa koskevien tietojen käsittelystä säädetään tämän lain 14, 15 ja 18

§:ssä. Muutoin terveydenhuoltotietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä siitä muualla laissa erikseen säädetään.

10 §

Tapaajarekisteri

Laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi pidetään vankia tai rangaistuslaitokseen otettua luvallisesti tapaamassa käyvistä henkilöistä tapaajarekisteriä, johon kerätään tapaajan yksilöntietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) ketä henkilö saapuu tapaamaan;
- 2) tapaamisajankohta;
- 3) muut tapaamiseen liittyvät tiedot.

11 §

Tapaamiskieltoverkisteri

Laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi pidetään tapaamiskieltoverkisteriä. Rekisteri sisältää tietoja henkilöistä, joille on annettu rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (39/1889) 2 luvun 9 a §:n mukainen tapaamiskielto. Rekisteriin kerätään tapaamiskieltoon asetetun henkilön yksilöntietojen lisäksi tiedot tapaamiskiellon sisälöstä ja perusteesta sekä tapaamiskiellon voimassaoloaika.

12 §

Asioijarekisteri

Asioijarekisteri sisältää turvallisuuden ja laitosjärjestyksen ylläpitämistä varten tarpeellisia tietoja 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettuihin ulkopuolisista henkilöistä, jotka saavat luvan liikkua rangaistuslaitoksen alueella työasiassa tai muissa tehtävissä taikka jotka muutoin luvallisesti käyvät rangaistuslaitoksessa. Rekisteriin kerätään asioijan yksilön-

titietojen lisäksi laitoskohtaisesti tiedot asi-
oinnin syystä ja sen ajankohdasta.

13 §

Järjestystietorekisteri

Edellä 6—12 §:ssä tarkoitettujen vankein-
hoitolaitoksen valtakunnallisten rekisterien
lisäksi saadaan rangaistuslaitoksessa tarvitta-
essa kerätä tietoja 7 §:ssä tarkoitetun valvon-
ta- ja toimintarekisterin alaiseen järjestystie-
torekisteriin valvonnan järjestämiseksi ja lai-
tosjärjestyksen ylläpitämiseksi. Rekisteriin
voidaan kerätä vangin tai rangaistuslaitok-
seen otetun henkilön valvontaan ja toiminta-
an liittyviä tarpeellisia tietoja, kuten henki-
lön tai vankilan valvontaan liittyviä, toistai-
seksi varmistamattomia tietoja. Rekisteriin
talletettavan tiedon osalta on merkittävä sen
luotettavuusaste.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen
tulua varmistetuiksi niitä voidaan siirtää
valvonta- ja toimintarekisteriin tai turvalli-
suustietorekisteriin. Järjestystietorekisterin
tietoja ei saa luovuttaa rikosseuraamusviras-
ton eikä vankeinhoitolaitoksen ulkopuolelle.

3 luku

Tietojen käsittelyn periaatteet

14 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Tässä laissa tarkoitettuihin henkilörekiste-
riin saa kerätä ja tallettaa henkilötietoja,
jotka on tarkoitettu kuvaamaan tuomitun,
vangin tai rangaistuslaitokseen otetun henki-
lön

1) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta
rikoksen seuraamusta;

2) henkilön terveydentilaa, sairautta tai
vammanisuutta taikka häneen kohdistettuja
hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toi-
mia;

3) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hä-
nen saamia sosiaalihuollon palveluja, tuki-
toimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

Yksittäistapauksessa rekisteröidyn nimen-
omaisella suostumuksella voidaan kerätä ja
tallettaa muitakin arkaluonteisia tietoja kuin
1 momentissa tarkoitettuja, jos tieto on rekis-
terin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelli-
nen.

15 §

Tietojen käsittelyyn oikeutetut

Rikosseuraamusviraston henkilörekisteris-
sä olevien tietojen käsittelyyn ovat oikeutet-
tuja rikosseuraamusviraston, kriminaalihuol-
tolaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen virka-
miehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän
virkaehtäviensä suorittamiseksi.

Turvallisuustietorekisterin tietoja saavat
kuitenkin käsitellä vain rikosseuraamusviras-
ton erikseen nimeämät rikosseuraamusviras-
ton tai vankeinhoitolaitoksen virkamiehet.
Terveystietorekisterin tietoja saa käsitel-
lä vain terveydenhuollon ammattihenkilö
taikka terveydenhuoltotehtäviä suorittava
muu henkilö.

16 §

Tietojen luovuttaminen rikosseuraamusviras- ton henkilörekisteristä

Tietojen luovuttamiseen rikosseuraamusvi-
raston henkilörekisteristä sovelletaan, mitä
viranomaisten toiminnan julkisuudesta anne-
tussa laissa (621/1999) säädetään, jollei tässä
laissa toisin säädetä.

Rekisterinpitäjä saa sen estämättä, mitä tie-
tojen salassapidosta säädetään, luovuttaa
vankeinhoitolaitoksen täytäntöönpanorekiste-
ristä sekä valvonta- ja toimintarekisteristä
tuomittua, vankia ja rangaistuslaitokseen
otettua henkilöä koskevia tietoja, jotka ovat
tarpeen:

1) poliisille rikosten ennalta estämiseksi,
selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattami-
seksi tai henkilön luotettavuutta edellyttävää

poliisin lupaa tai hyväksyntää varten;

2) ulkomaalaisvirastolle oleskelu- tai työluvan taikka maastakarkotus-, käännytys-, turvapaikka- tai kansalaisuusasian käsittelemiseksi;

3) oikeusrekisterikeskukselle varallisuuteen kohdistuvien toimenpiteiden suorittamiseksi ja muuntorangaistuksen täytäntöönpanemiseksi;

4) ulosottoviranomaiselle ulosottoa varten ja rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi;

5) haastemiehelle haasteen tiedoksiantamiseksi;

6) viralliselle syyttäjälle syyteasian käsittelemiseksi;

7) tuomioistuimelle rikosasian käsittelemiseksi;

8) tulliviranomaiselle tullirikosten ehkäisemiseksi ja tutkimiseksi;

9) rajavartiolaitosviranomaiselle rajojen ja raja-alueen valvomiseksi sekä rikosten torjumiseksi;

10) sotilasviranomaisille asevelvollisrekisterin ylläpitämiseksi sekä pääesikunnan tutkintaosastolle puolustusvoimien turvallisuustieto- ja rikostietorekisterin ylläpitämiseksi;

11) Kansaneläkelaitokselle eläke-, sairausvakuutus- ja työttömyysturvaetuuksien käsittelemiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitaan.

Henkilötietojen luovuttamisesta ulkopuolisille päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä rikosseuraamusviraston, kriminaalihoitolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen virkamies.

17 §

Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä

Siitä poiketen, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, turvallisuustietorekisterin tietojen käsittelyyn 15 §:n nojalla oikeutettu virkamies voi luovuttaa tiedon vankeinhoitolaitoksen turvallisuustietorekisteristä poliisille, pääesikunnan tutkintaosastolle, tullille, rajavartiostolle ja

ulkomaalaisvirastolle turvallisuustietorekisterin käyttötarkoituksen mukaisiin tarkoituksiin. Tietoa luovutettaessa on ilmoitettava tiedon luotettavuusaste.

18 §

Tietojen luovuttaminen terveydenhuoltorekisteristä

Vankia tai rangaistuslaitokseen otettua hoitava lääkäri tai hänen määräämänsä terveydenhuollon ammattihenkilö voi vangin tai rangaistuslaitokseen otetun kanssa keskusteltuaan antaa salassapitosäännösten estämättä vangin tai rangaistuslaitokseen otetun oman tai muiden henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi rangaistuslaitoksen johtajalle tiedon vangin tai rangaistuslaitokseen otetun HIV-, B-hepatiitti- tai C-hepatiittitartunnasta taikka tartuntatautilain (583/1986) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua yleisvaarallisesta tartuntataudista, jos vankia tai rangaistuslaitokseen otettua hoitaneen lääkärin arvion perusteella on olemassa erityinen vaara taudin leviämisestä. Rangaistuslaitoksen johtaja on velvollinen pitämään salassa tällaisen tiedon.

19 §

Oikeus tietojen saantiin muilta viranomaisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rikosseuraamusvirastolla, kriminaalihoitolaitoksella ja vankeinhoitolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta tuomittua, vankia, rangaistuslaitokseen otettua tai yhdyskunta-seuraamusta suorittavaa henkilöä koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen, rangaistuksen täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun sille kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:

1) oikeusrekisterikeskuksen tuomiolauselmajärjestelmästä henkilöä koskevasta päätös- ilmoituksesta;

2) väestötietojärjestelmästä tieto henkilön nimestä, henkilötunnuksesta, kansalaisuudesta, kotikunnasta, osoitteesta ja tieto kuolemasta sekä muut rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen tehtävän kannalta tarvittavat tiedot;

3) poliisiasiain tietojärjestelmästä tieto etsintäkuulutusrekisterissä olevasta henkilöstä sekä pidätettyjen rekisteristä tietoja henkilön olinpaikan selvittämiseksi;

4) syyttäjätietojärjestelmästä tieto henkilön syyttämisasiain vaiheesta;

5) ulosoton tietojärjestelmästä tieto henkilön täytäntöönpanoasian vaiheesta;

6) ulkomaalaisvirastolta tieto ulkomaalaisrekisterissä ja rangaistuslaitoksessa olevan tai olleen ulkomaalaisen henkilön oleskelu-, karkotus- ja käännytysasiasta ja maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitaan.

20 §

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotietojen saaminen ja luovuttaminen eräissä tilanteissa

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotehtävissä toimivalla kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehellä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valtion ja kunnan viranomaisilta tehtävänsä hoitamista varten tarpeelliset tiedot henkilön sosiaalisesta tilanteesta, toimentulosta, terveyspalveluiden käytöstä, työkyvystä, päihteiden käytöstä, koulutuksesta, työkokemuksesta, työllisyydestä ja asevelvollisuuden täyttamisestä.

Kriminaalihuoltolaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtäviin liittyviä tietoja yksityiselle yhteisölle, säätiölle tai henkilölle yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotehtävien hoitamiseksi.

4 luku

Rekisteröidyn oikeudet

21 §

Tietojen käsittelystä ilmoittaminen

Rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle tietojen käsittelystä siten kuin henkilötietolaissa säädetään. Tiedonantovelvollisuudesta voidaan kuitenkin poiketa sen lisäksi, mitä henkilötietolaissa säädetään, jos se on välttämätöntä rangaistuslaitoksen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi.

22 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi mitä henkilötietolaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka rangaistuslaitoksen järjestykselle ja turvallisuudelle taikka rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen tai vankeinhoitolaitoksen henkilöstön tai muun henkilön turvallisuudelle. Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta turvallisuustietorekisterin eikä järjestystietorekisterin tietoihin.

Tietosuojavaltutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

23 §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen

Tarkastusoikeutta tulee käyttää henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän tai tämän edustajan luona. Pyyntöä esitettäessä rekisteröidyn on todistettava henkilöllisyytensä.

Tarkastusoikeuden toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot voi antaa rekisterinpitäjä. Tiedot valtakunnallisesta rekisteristä voi antaa rekis-

terinpitäjän lisäksi kriminaalihuoltolaitoksen alueyksikkö tai rangaistuslaitos siten kuin rekisterinpitäjä siitä määrää.

5 luku

Tietoturvallisuus ja tietojen säilyttäminen

24 §

Arkaluonteisten tietojen suojaaminen

Tässä laissa tarkoitettujen rekisterien sisältämien arkaluonteisten tietojen käsittelyssä rekisterinpitäjän on noudatettava erityistä huolellisuutta sekä varmistettava rekisterien teknisen ja organisatorisen suojaustason riittävyys.

25 §

Tietojen poistaminen rekisteristä

Henkilöä koskeva tieto poistetaan rikosseuraamusviraston henkilörekisteristä, kun se ei ole enää tarpeellinen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta, kuitenkin viimeistään seuraavasti:

- 1) yhdyskuntaseuraamusrekisteristä 10 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi suorittanut loppuun yhdyskuntaseuraamuksen;
- 2) täytäntöönpanorekisteristä 10 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut rangaistuslaitoksesta tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen;
- 3) valvonta- ja toimintarekisteristä 10 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut rangaistuslaitoksesta;
- 4) turvallisuustietorekisteristä 10 vuoden kuluttua viimeisestä merkinnästä;
- 5) tapaajarekisteristä viiden vuoden kuluttua tapaamisajankohdasta;
- 6) tapaamiskieltorekisteristä viiden vuoden kuluttua kiellon päättymisestä;
- 7) asioijarekisteristä kahden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä;
- 8) järjestystietorekisteristä yhden vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

Turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään

kerran vuodessa.

Tietokannasta poistetuista 6 §:ssä tarkoitetuista täytäntöönpanorekisterin tiedoista muodostetaan arkistohakemisto. Tieto poistetaan arkistohakemistosta 50 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut vankilasta tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen.

Kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan tietojärjestelmästä viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

26 §

Virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen

Sen estämättä, mitä henkilötietolaissa säädetään rekisterissä olevan virheellisen tiedon korjaamisesta, virheelliseksi todettu tieto saadaan säilyttää korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rikosseuraamusviraston, kriminaalihuoltolaitoksen taikka vankeinhoitolaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saadaan käyttää vain mainittujen oikeuksien turvaamiseksi. Tieto poistetaan rekisteristä 25 §:n määräaikaisten mukaisesti.

6 luku

Erinäisiä säännöksiä

27 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen luovuttamisesta 16 §:n 2 momentin tai 17 tai 18 §:n taikka 20 §:n 2 momentin vastaisesti tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 9 §:n mukaan ja henkilörekisteriin kohdistuvasta tietomurrosta rikoslain 38 luvun 8 §:n mukaan. Rangaistus henkilötietorikkomuksesta tuomitaan henkilötietolain 48 §:n 2 momentin mukaan.

28 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä rekistereiden käyttö-
tarkoituksesta ja tietosisällöstä voidaan antaa
valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 ____ .

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*